

Petru Demetru Popescu
**ISTORIA ROMÂNILOR
PENTRU TOȚI COPIII**
9

„Inima mi se bate când aud rostind numele lui Alexandru cel Bun, lui Ștefan cel Mare, lui Mihai Viteazul; da, domnilor mei! Și nu mă rușinez a vă zice că acești bărbați pentru mine sunt mai mult decât Alexandru cel Mare, decât Anibal, decât Cesar; aceștia sunt eroii lumii, în loc că cei dintâi sunt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia de la Războieni are mai mare interes decât lupta de la Termopile, și izbănzile de la Racova și de la Călugăreni îmi par mai strălucite decât acele de la Maraton și Salamina, pentru că sunt câștigate de către români!”

MIHAIL KOGĂLNICEANU

ISTORIA - CEA DINTÂI CARTE A UNEI NAȚIUNI
9

ISTORIA, ÎNVĂȚĂTOAREA VIEȚII

Omenirea a cunoscut în decursul timpului, în sute, mii și chiar milioane de ani, neconținute schimbări prin care a parcurs, evoluând, distanțele de la trecut la prezent. Popoarele lumii au trăit însă întâmplări din cele mai felurite, adesea tragice: războaie nimicitoare, păci umilitoare, asupriri străine, jafuri și crime, dar și eroice lupte pentru dreptate și libertate. De toate acestea se ocupă disciplina pe care o numim „istorie”, ea studiind ceea ce înseamnă de fapt chiar viața oamenilor, felul lor de a fi, de a gândi și a se organiza, obiceiurile și tradițiile pe care le au.

Prin faptele ce le săvârșesc, cei care făuresc istoria sunt oamenii. La rândul lor, aceștia învață din istorie cum trebuie să trăiască, ceea ce e bine să urmeze și ceea ce să îndepărteze ca rău și dăunător vieții. Istoria este, așadar, plină de învățăminte, constituie „cea dintâi carte a unei națiuni” – cum o socotea marele patriot de la 1848, Nicolae Bălcescu – și, în același timp, este învățătoarea vieții!

MARILE ADEVĂRURI DIN ȚARA DE LA DUNĂRE ȘI CARPAȚI

La fel este și istoria patriei noastre. Mai întâi, ea reprezintă prima carte pe care trebuie să o cunoaștem pentru a afla viața înaintașilor noștri așa cum a fost, cu durerile și bucuriile ei. Numai istoria românilor, a întâmplărilor de pe pământul în care ne-am născut și trăim, pe vatra statornică a strămoșilor ne poate învăța tot rostul vieții noastre. Această istorie este pentru noi, românii, tulburătoare și impresionantă. În acest spațiu geografic de basm s-a făurit un popor a cărui istorie este plină de fapte eroice. Pictori și scriitori au ilustrat și evocat cu talent momente importante trăite de strămoși.

Istoria țării de la Dunăre și Carpați are câteva trăsături proprii. Mai întâi, faptul că suntem aici dintotdeauna. Noi, românii, suntem urmașii dacilor lui Decebal și ai romanilor lui Traian. De la ei am moștenit virtuți alese și, în primul rând, setea de libertate. Românii au continuat tradițiile strămoșești. Basarabii și Mușatinii, voievozii românilor, au condus oști neînfricate pentru apărarea dreptului sfânt la viață liberă.

Istoria românilor ne mai învață că poporul nostru n-a râvnit niciodată la bunurile altora, ci doar și-a apărât cu strășnicie „sărăcia și nevoile și neamul”. Țara noastră, așezată, cum se exprima cronicarul Grigore Ureche, „în calea răutăților”, a fost în același timp un zid de apărare a țărilor din apusul Europei în fața invaziilor migratorilor. Întreaga natură s-a înfrățit cu românii la ceas de cumpănă și de istorie pentru a-i ajuta să învingă. Românii au avut parte de conducători minunați, care au ridicat sabia cu voință și înțelepciune în lupta pentru libertatea neamului românesc. Și nu puțin i-a ajutat pe români să triumfe credința în dreptatea cauzei în numele căreia luptau. În aceasta își găsește înțeles și imnul ce glăsuiește un alt mare adevăr:

I

Eroi au fost, eroi sunt încă și-or fi în neamul românesc.

ÎN TRECUTUL ÎNDEPĂRTAT, PE ACESTE MELEAGURI

EPOCA STRĂVECHE

Pământul pe care locuim noi - România de azi, situată aproximativ în centrul continentului Europa - a oferit condiții de trai din vremurile cele mai îndepărtate. Cum arătau însă acei oameni pe care îi numim „primitivi”? Ei erau lipsiți de toate bunurile pe care tot oamenii le vor adăuga în decursul timpului. Numai păsările cunoșteau tainele văzduhului, iar peștii pe cele ale adâncurilor mării; roata încă nu se inventase, iar uriașele distanțe erau parcurse cu piciorul. Grupurile umane trebuiau să lupte din greu pentru a supraviețui, să-și procure cele necesare traiului și să se apere de animalele sălbatice.

CE NE SPUNE PĂMÂNTUL?

Minunații oameni de știință numiți arheologi au descoperit în pământ urme de viață ale acelor oameni primitivi: unelte, arme, podoabe. Vestigiile ne arată felul cum trăiau, cu ce se ocupau și adesea chiar ce credințe aveau. S-a putut dovedi că viața la Dunăre și Carpați este străveche, dar mai cu seamă că de atunci ea a curs neîntrerupt, venind spre vremurile noastre. Până nu de mult, cele mai vechi urme descoperite erau cele de pe Valea Dârjovului (jud. Olt) - pietre de râu cioplite la unul dintre capete, și care aparținuseră primilor oameni ce au trăit cu 1.000.000 de ani î.Hr. Se pare însă că viața este mult mai veche la noi, concluzie trasă în urma unor noi descoperiri.

EPOCA PIETREI

La începutul existenței lor, oamenii trăiau o viață grea și nesigură. Adunați în cete mai mici sau mai mari, umblau din loc în loc pentru a găsi în natură de mâncare: fructe din arbori, rădăcinile unor plante, pești din apele râurilor, mici animale, îmbrăcămintea lor era sumară deoarece clima era caldă. Dormeau sub cerul liber, pe terasele râurilor sau adesea în scorburile copacilor. Treptat, răcindu-se clima, au găsit adăpost în peșteri. Dar cel mai mare rol în îmbunătățirea condițiilor de viață l-au

avut uneltele. Primele unelte au fost din piatră cioplită. De aceea, această epocă se numește *Paleolitic*, fiind datată pe teritoriul țării noastre între 600.000 - 5.500 î.Hr. Uneltele s-au perfecționat mereu. Acestora li s-au adăugat cele din lemn și os; erau folosite și oale din lut, lucrate cu mâna. Din aceste vremuri s-au descoperit urme de locuire la Ripiceni, Cioclovina, București și în alte localități.

Bărbații organizau vânătoarea de mamuți, animale foarte mari. Vânătoarea era plină de primejdii. Omul era superior animalelor nu prin forța fizică, ci prin gândire și inventivitate. Urmau calea mamuților și, când unul dintre ei se răzlețea de turmă, îl speriau cu strigăte și îl goneau spre o groapă anume săpată și acoperită cu crengi înfrunzite. Mamutul cădea în capcană și era ucis cu lovituri de bâte și bolovani. Carnea era consumată la început crudă.

DESCOPERIREA ȘI PRODUCEREA FOCULUI

Focul a jucat un rol covârșitor în viața omului primitiv. El a fost obținut pe cale naturală: fulgerele aprindeau pădurile sau copacii răzleți. Mai întâi, a învățat să-l păstreze, apoi a izbutit să-l producă, fie prin frecarea a doua lemne uscate, fie prin scăpărarea a doua pietre. Focul a oferit două daruri: lumina și căldura. Apoi, omul se putea apăra mai ușor de animalele sălbatice, care se speriau de foc. Cu vremea, îl va putea folosi și la prepararea hranei. Oasele de animale serveau la confecționarea undițelor (harpoanelor) pentru prins pește.

ALTE PROGRESE

Colectivitățile umane se înmulțesc și se organizează mai bine. Uneltele sunt acum din piatră șlefuită. De aceea, această epocă se numește *Neolitic*. Pe teritoriul țării noastre se întinde între 5.500 - 1.800 î.Hr. Uneltele sunt acum mai ascuțite și mai bune. Pieile și blănurile de animale sunt folosite pentru veșminte. Se inventează arcul și săgeata. Au dispărut animalele gigantice și în peisajul codrului și-au făcut apariția animale mai mici: câinele, porcul, boul, calul etc. Cu ajutorul săgeții, vânatul este mai ușor. Oamenii izbutesc să domesticească unele animale.

Devin mai statornici. Se leagă de un anumit pământ, pe care încep să-l cultive, fac agricultură, își construiesc locuințe, folosind piatra și lemnul pentru ridicarea lor. Urme de așezări din aceste timpuri s-au descoperit la București, Cucuteni, Ariușd, Hamangia, Cașolț, Boian, Vădastra și în alte multe localități.

PRIMELE REPREZENTĂRI ARTISTICE

Cu timpul, oamenii acelor vremi au început să-și exprime credințele prin imagini ce vădese un autentic simț artistic. Crezând în magie, ei reprezentau cât mai real imaginea animalelor rănite, sperând să influențeze astfel favorabil desfășurarea ulterioară a vânătorii. Acestea pot fi considerate primele manifestări de artă. Ele au fost descoperite pe pereții peșterilor (arta rupestră).

Pe teritoriul României s-au găsit puține urme de asemenea artă, cum ar fi picturile pe stâncă de la Lăpuș (jud. Sălaj). Probabil vremea a măcinat și a șters aceste urme. Simțul artistic se dezvăluie și în împodobirea vaselor din lut cu diferite motive. Se realizează și statuete. Mărturie a talentului sunt, de pildă, cele două statuete din lut ars, reprezentând un bărbat și o femeie, descoperite la Hamangia, lângă Cernavodă. Datorită poziției sugestive în care este reprezentat bărbatul, arheologii l-au numit „Gânditorul”.

EPOCA METALELOR

Oamenii au făcut noi descoperiri. Cea mai importantă a fost confectionarea uneltelor din metale. Nu le-au părăsit nici pe cele din piatră, lemn și os. Dar metalul era mai dur și mai rezistent. Primul metal folosit a fost arama. Mai bun decât aceasta s-a dovedit bronzul.

Aflarea și folosirea minereurilor de fier au însemnat o adevărată revoluție. În locul brăzdarului de plug din piatră sau lemn, care se distrusea ușor, au pus brăzdar de fier. Cu ajutorul roții, olarul produce mai multe vase din lut și de calitate mai bună.

Din această epocă, ce se cuprinde pe teritoriul României între 1.800 î.Hr. – 106 d.Hr., s-au făcut multe descoperiri arheologice, cele mai cunoscute fiind la

Monteoru, Gârla Mare, Pecica, Poiana, Ferigele, Oradea, Lechința de Mureș și altele. Ceramica este bogat ornamentată, iar ceașca dacică - cea mai caracteristică prezență.

SFÂRȘITUL EPOCII GENTILICE

Prefacerile se înmulțesc. Oamenii devin tot mai statornici și mai pricepuți în munca lor. Se organizează în colectivități mari, numite *tribun*. Uneltele s-au perfecționat, produsele sunt tot mai multe și sunt schimbate între triburi. Încep însă și războaiele între comunitățile tribale. Unele triburi înving, altele sunt învinse și supuse. Dispare vechea egalitate ce domnise în vremurile trecute. Unii devin mai bogați decât alții. Epoca gentilică ia sfârșit, oamenii trăitori atunci pe pământul de la Dunăre și Carpați intrând într-o altă treaptă a istoriei.

DACII - STRĂMOȘII NOȘTRI CEI DINTĂI *CINE ERAU DACII?*

Primul care ne dă știri despre daci este istoricul grec Herodot, supranumit „părintele istoriei”. Acesta arată că dacii făceau parte din marele neam al tracilor, care era împărțit în numeroase triburi așezate în întreaga Peninsulă Balcanică. Cei de la nordul Dunării se numeau geto-daci. Herodot îi pomeneste, vorbind în cartea sa despre marea expediție din anul 514 î.Hr. a regelui persilor, Darius I, împotriva sciților aflați în nordul Mării Negre. Cu acest prilej, geții din Dobrogea nu s-au supus fără luptă, motiv pentru care Herodot îi socotește „cei mai viteji și mai dreپți dintre traci”. Deși sunt întâlniți în documente sub denumirea de geto-daci, ei sunt în realitate același popor și vorbesc aceeași limbă. Mai târziu, apar sub denumirea de daci.

VIAȚA DE TOATE ZILELE A DACILOR

Dacii erau oameni harnici, pricepuți și, din firea lor, pașnici. Ei se ocupau cu agricultura, creșterea vitelor, pomicultura și grădinăritul, precum și cu cultivarea viței-de-vie. Erau buni meșteșugari. Femeile practicau meșteșugurile casnice, torsul, țesutul și chiar olăria.

Bărbații prelucrau metalele, făureau unelte și arme din fier. Apicultura luase o așa de mare răspândire, încât se spunea că, din pricina numărului mare de albine, nu se putea trece Dunărea.

Cetățile dacilor erau înconjurată de ziduri din piatră, groase de trei metri. Locuințele oamenilor simpli erau construite din lemn și împletitură de nuiele, lipită cu lut. Portul lor era asemănător cu cel al țăranilor români de la munte, care sunt moștenitorii direcți ai dacilor: bărbații purtau plete și barbă, cămăși lungi și ițari, iar pe timp de iarnă, cojoace și glugi.

Numai nobilii, numiți „tarabostes”, purtau căciuli; femeile își strângeau părul în coc, de care legau marama; purtau fustă și cămașă cu mâneci. Așa îi vedem reprezentați pe Columna lui Traian.

CREDINȚE ȘI OBICEIURI

Dacii credeau în mai mulți zei, dar socoteau ca zeu suprem pe Zamolxis, întruchipare subpământeană a vegetației și a fertilității. Gebeleizis era zeul cerului senin și al luminii, iar Bendis, zeița lunii și a pădurilor. Obiceiurile erau legate de credință. Dacii credeau în forța pe care le-o dă pământul pe care s-au născut și îl apărau până la jertfa de sine, pentru că, atâta timp cât pământul era liber, și ei erau astfel și, deci, „nemuritori”. În luptă se dovedeau neînfricați. Când plecau la luptă, sorbeau apă din Dunăre – considerată de ei un râu sfânt, ca și de aici să prindă putere pentru a învinge. Trăgeau cu săgețile în nori pentru a alunga duhurile rele și a elibera pe Gebeleizis. Morții erau arși, iar cenușa, fie îngropată în pământ, fie în vase numite urne, care apoi se îngropau împreună cu obiecte ce aparținuseră dispărutului.

O CULTURĂ ÎNAINȚĂ

Limba vorbită de daci era izvorâtă parcă din tăria munților și a pământului. Numele bărbătești le transmiteau cu sfînțenie urmașilor. Și femeile aveau nume frumoase.

Dacii au cunoscut scrisul. La început foloseau alfabetul elen, apoi au trecut la cel latin. Aveau unele

cunoștințe științifice din domeniul botanicii, al medicinei și al astronomiei. Cât privește arta, ea se manifesta în diverse feluri: meșteșugarii împodobeau obiectele pe care le foloseau zilnic în gospodărie; vasele de lut, lucrate cu mâna sau la roată, erau pictate cu gust; construcțiile dacilor purtau semnul frumosului și chiar așezarea lor în mijlocul naturii dovedea simț artistic.

DROMIHETE ȘI LISIMAH

Triburile geto-dace aflate în Câmpia Dunării se unesc într-o puternică uniune de triburi pentru a putea apăra pământul străbun de năvala cuceritorilor. Ei aleg drept conducător pe viteazul Dromihete.

Izvoarele istorice vechi ne spun că, învins și capturat cu familia și întreaga sa armată, Lisimah a fost condus în cetatea Helis, aflată în câmpia munteană. Aici, Dromihete îl poartă la un ospăț. Masa regelui este așezată pe covorul luat de geți ca pradă de război. Lisimah este servit cu mâncăruri alese în vasele de argint ce-i aparținuseră.

Alături, așezați pe paie, la mese obișnuite, geții mâncau bucate simple, din vase de lemn. În timpul ospățului, umplând o cupă, Dromihete se adresează lui Lisimah, pe care îl numește „tată”, întrebându-l a cui masă i se pare mai bogată. „A macedonenilor, firește”, a răspuns Lisimah. „Dacă este așa, îi spuse Dromihete, de ce ți-ai lăsat toate ale tale, atât de strălucite, ca să vii în sărăcia noastră?” înțelegând învățătura ce i s-a dat, Lisimah și-a recunoscut vina de a fi încercat să aducă sub stăpânirea sa un popor viteaz și înțelept și a făcut pace *Dac înarmat* pentru totdeauna cu Dromihete, care i-a devenit prieten și aliat.

MARELE REGE BUREBISTA

Cel care izbutește să unească, sub conducerea sa, toate triburile daco-getice dinăuntrul și din afara arcului Carpaților și să întemeieze un stat puternic și independent a fost Burebista. Se pare însă că nu toate căpeteniile geto-dace s-au supus de bunăvoie și, atunci, Burebista le-a cucerit.

Pe la anul 82 î.Hr., el se urcă pe tron. Centrul statului

său era în munții Orăștiei, unde zidește cetăți de apărare. Armata pe care o formează se ridică la 200.000 luptători. Cu ea izbuteste să înfrângă rezistența populațiilor vecine și se face temut chiar pentru romani. În războiul dintre Cezar și Pompei, Burebista îl susține pe acesta din urmă. Biruitor, Cezar se pregătea să-l înfrunte pe regele dac, dar, în anul 44 î.Hr., e asasinat și, în același an, moare și Burebista.

Despre acest mare rege, istoricul antic, Strabo, scrie: „Ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, Burebista, bărbat get, l-a înălțat atât de mult prin exerciții, cumpătare și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani”.

DECEBAL

După moartea lui Burebista, statul pe care îl întemeiasse se mai menține doar în Transilvania. Aici domnesc, pe rând, câțiva regi, ce se străduiesc să mențină unitatea statului. Cel care izbuteste să refacă unitatea este Decebal. El își începe domnia în anul 87 d.Hr. Conștient de primejdia romană la Dunăre, Decebal continuă să întărească toate cetățile din munții Orăștiei, cărora le adaugă altele noi. Capitala sa era la Sarmizegetusa. El întărește armata și îndeamnă pe meșteșugari să făurească arme. Stindardul de luptă al dacilor era capul de lup, purtat în vârful unei sulite și având o limbă șuierătoare menită să scoată un sunet amenințător, care să-i înspăimânte pe dușmani:

„Decebal, scrie Cassius Dio, era priceput în ale războiului și iscusit la faptă, știind când să năvălească și când să se retragă la timp, meșter a întinde curse, viteaz în luptă, știind a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrângere”.

RĂZBOAIELE DINTRE DACI ȘI ROMANI

ÎMPĂRATUL TRAIAN ȘI PLANUL CUCERIRII DACIEI

Unul dintre cei mai de seamă împărați romani, prin calitățile pe care le avea și ca excelent comandant militar, a fost Traian. El începe să domnească la anul 98 d.Hr.

Întrucât înaintașul său, Domițian, mai purtase lupte cu dacii și nu izbutise să-i înfrângă, el făurește planul cuceririi Daciei. Prin aceasta, urmărea să mărească hotarele imperiului, să ocupe poziția strategică a Daciei, să exploateze bogățiile acestei țări, transformându-i pe daci din oameni liberi în sclavi.

DESFĂȘURAREA RĂZBOAIELOR

Între daci și romani s-au purtat două mari războaie: primul în anii 101 - 102 d.Hr., al doilea în anii 105 - 106 d.Hr. Ciocniri mărunte au fost multe.

RĂZBOIUL DIN 101 - 102 d.Hr.

Decebal pregătise țara de apărare. Dusesese la adăpost, în munți, femeile, copiii și bătrânii. Tot timpul hărțuia armatele dușmăne ce înaintau, pentru a le îmușina numărul. Le întindea tot felul de capcane. Dacii luptau cu eroism, dar romanii erau superiori ca număr și tehnică de luptă. Aveau mașini de război: berbeci, catapulte.

În bătălia de la Tapae, dacii sunt înfrânți și romanii ocupă Țara Hațegului. Iarna îl obligă însă pe Traian să oprească înaintarea. Decebal, care nu se temea de asprimea timpului, împreună cu triburi aliate, trece Dunărea înghețată și atacă armatele romane staționate în Dobrogea. Lupta se dă la Adamclisi. Soldații romani au pierderi grele, dar se apără cu îndârjire și, în cele din urmă, atacul este respins. Pentru a comemora această bătălie, greu câștigată, Traian va construi chiar pe locul unde s-a desfășurat bătălia, un monument funerar și un oraș.

În primăvară, romanii reiau înaintarea, amenințând capitala statului dac. Decebal cere și obține pacea. Romanii se înstăpânesc pe ținuturile cucerite.

Dar viteazul rege dac nu se împăca la gândul înfrângerii. El se pregătește din nou de luptă, așa cum de fapt a făcut și Traian.

RĂZBOIUL DIN 105 - 106 d.Hr.

În anul 105 d.Hr., împăratul Traian înaintează cu armatele sale pe mai multe direcții, spre Sarmizegetusa.

Principala armată a trecut Dunărea pe podul de la Drobeta (Turnu Severin), construit în anii de pace, după planurile renumitului arhitect Apollodor din Damasc.

Eroismul dacilor și al lui Decebal este sublim, dar oștile romane care ajung la Sarmizegetusa sunt covârșitoare. Eroica rezistență este înfrântă. Decebal și o parte dintre căpeteniile dace fug în munți pentru a pregăti o nouă apărare. Este însă urmărit de către soldații romani. Dându-și seama că va fi capturat, Decebal își curmă viața, pentru a nu cădea viu în mâinile romanilor. Frumoasa țară a Daciei devenea de acum leagănul unui nou popor, care avea să fie cunoscut în istorie pentru statornicia sa pe aceste meleaguri.

TRIUMFUL LUI TRAIAN ȘI DECEBAL

Traian s-a bucurat atât de mult de biruință, încât a poruncit ca la Roma să se înalțe o Columnă, în amintirea luptelor, care să simbolizeze triumful său asupra lui Decebal. Ea este și actul de naștere a poporului român. 123 de zile au ținut sărbătorile închinat biruinței. Și totuși, se poate spune că aceste războaie nu au cunoscut înfrânți. Prin vitejia de care au dat dovadă, atât dacii, cât și Decebal, au binemeritat slava istoriei. Prin urmările acestei înclăștări, triumful va aparține deopotrivă lui Traian și lui Decebal. Aceasta pentru că, din poporul dac – condus de viteazul Decebal – și popoarele imperiului – conduse de ilustrul Traian – se va naște vrednicul popor român.

Acest fapt este cântat în versuri entuziaste de Ioan Nenițescu în poezia celebră „Pui de lei”:

*E vița noastră făurită
De doi bărbați cu brațe tari
Și cu voința oțelită.
Cu minți deștepte, inimi mari.
Și unu-i Decebal cel harnic.
Iar celălalt Traian cel drept.
Ei pentru vatra lor amarnic
Au dat cu-atăția dușmani piept...*

DACIA ROMANĂ

CUM A FOST ORGANIZATĂ DACIA ROMANĂ

În anul 106 d.Hr., Dacia a fost transformată în provincie romană. Dar nu tot teritoriul Daciei lui Decebal, ci numai cea mai mare parte din Transilvania, Banat și Oltenia, sudul Moldovei și câmpia munteană. Dobrogea se afla mai dinainte în sistemul de dominație al romanilor. În schimb, Maramureșul, Crișana și nordul Moldovei n-au fost ocupate de romani, ci au continuat să fie locuite de dacii liberi.

Dacia romană a fost organizată ca provincie imperială, adică subordonată direct împăratului, care o conducea printr-un guvernator. Capitala Daciei romane a fost stabilită într-o nouă așezare, construită din porunca lui Traian, numită Ulpia Traiana Sarmizegetusa, situată nu departe de vechea capitală. Dacia a fost ocupată cu trupe, dată fiind poziția ei ce trebuia apărată de lumea din afara imperiului.

DACO-ROMANII

Important este a ști care a fost situația dacilor în noua provincie romană și, în general, a oamenilor care au populat-o. Deși unele teorii au afirmat că toți dacii au pierit în lupte, mărturiile documentare dovedesc că dacii care au supraviețuit războaielor s-au întors la vetrele lor. Ei au fost nevoiți să se

supună cuceritorilor. Pentru a putea ține în ascultare pe daci, romanii au adus în Dacia, pe lângă armată, funcționari, judecători și coloniști (din toate părțile vastului imperiu), cărora li se dădeau pământuri să le lucreze și posibilitatea de a se îndeletnici cu meșteșugurile și comerțul. Aceste măsuri au avut urmări importante, care scot în evidență adevărul că stăpânirea romană în Dacia a adus atât binefaceri, cât și dureri:

a) Romanii au venit în Dacia cu scopul de a exploata bogățiile acestui pământ;

b) Romanii au fost însă purtătorii unei civilizații înaintate și au contribuit la înflorirea economică a Daciei.

O mare dezvoltare au cunoscut producția agricolă și meșteșugărească, negoțul; orașele din Dacia au primit o altă înfățișare prin clădiri noi, asemănătoare celor romane: amfiteatre, monumente, băi publice; s-au construit drumuri noi, pietruite sau pavate, menite să lege provincia Dacia cu restul imperiului, poduri și apeducte;

c) Se încheagă tot mai mult pătura stăpânitoare, formată din funcționari, ofițeri superiori, coloniști bogați ori chiar o parte a nobilimii dace, care s-a supus cuceritorilor și a fost acceptată de aceștia. Totodată, marea masă a populației, în special dacii, își pierde libertatea, fiind transformată în sclavi puși să muncească în folosul cuceritorilor;

d) Cea mai însemnată urmare a fost la nivelul păturii de jos a dacilor și a coloniștilor, care s-au însoțit pentru a lucra pământurile, a practica diverse meșteșuguri sau a participa la lucrările de construcții. Prin această conviețuire s-a format populația daco-romană, ce devine principala producătoare de bunuri, pe care se sprijină societatea din Dacia romană.

CREȘTINISMUL ÎN DACIA

Printre coloniștii romani veniți în Dacia s-au aflat și unii care erau adepții noii credințe. Mărturii arheologice vin să confirme existența lor și continuitatea acestei credințe, în timpul migrațiilor, îndreptățind afirmația că poporul român s-a născut creștin. Printre aceste dovezi se află și o inscripție, o parte dintr-un candelabru din sec. IV e.n., în limba latină, descoperită în biserica de la Biertan (jud. Sibiu), în care se poate citi: „Ego Zenovius votum posui” (Eu, Zenovius, am pus acest dar), având o monogramă a numelui lui Iisus, tipică pentru acel secol.

RETRAGEREA AURELIANĂ

Sclavii și săracii din Dacia, nemulțumiți de situația lor grea, se răsculau adesea și chemau în ajutor și pe dacii liberi. La granițe apărură popoarele migratoare, care urmăreau să stăpânească teritoriile bogate ale Imperiului roman. Împăratul Aurelian n-a mai putut menține stăpânirea asupra Daciei. De aceea, în anii 271 - 275, a

ordonat retragerea din Dacia. S-au retras însă la sud de Dunăre doar stăpânitorii, armata și administrația. Daco-romanii de rând au devenit oameni liberi. Ei au continuat să viețuiască pe aceste meleaguri.

„VIN ȘI HUNII, VIN ȘI GOȚII...”

POPOARELE MIGRATOARE

Cine erau și de unde veneau? În urma retragerii romane, populația daco-romană a fost supusă unor noi încercări. Pământul dintre Dunăre și Carpați a fost călcat de pasul cotropitor al unor popoare care, ca și perșii odinioară, veneau să ceară pământ și apă. Ele căutau cu lăcomie bogățiile Imperiului roman, aflat acum în mare slăbiciune. Romanii au numit aceste seminții „barbare”, adică străine de imperiu și vorbind limbi diferite de cea latină. Având în vedere că ei se aflau în continuă mișcare (migrație), este potrivit a li se spune „popoare migratoare”.

De unde veneau ele? Unele plecaseră dinspre ținuturile de la miazănoapte, de la Marea Baltică și Marea Nordului, altele, soseau în cete mari dinspre răsărit, din stepele întinse ale Asiei. Porniseră după pradă. Nu le lipseau armele de luptă: spada, sulita, arcul. Pe unde treceau pârjoleau totul. Pe cai iuți mânau căpeteniile și luptătorii. Cărutele purtau femeile, bătrânii și copiii, ca și tot avutul lor. Zile și nopți mergeau pentru a căuta locuri mai prielnice vieții și mai bogate. Rămâneau mai mult în locurile unde găseau iarbă bună pentru turmele lor. Aici își făceau corturi – care se înălțau lesne și se desfăceau ușor când erau dornici de plecare. Nu erau legați de pământ, ci urmăreau doar prada. Cât privește meșteșugurile, ele nu erau practicate decât în măsura în care le erau strict necesare: șei pentru cai, potcoave. Restul luau de la oamenii harnici și statornici ai acestor pământuri.

GOȚII, HUNII, GEPIZII, AVARII ȘI SLAVII

Documentele ne vorbesc limpede despre popoarele migratoare care au călcat pământurile străbunilor noștri. O evocare sugestivă ne oferă și marele nostru poet Mihai Eminescu, în versurile din poezia „Doina”, care glăsuiesc:

Vin și hunii, vin și goții.

Vin potop, potop cu toții...

Într-adevăr, au venit potop. Primii au fost *goții* ce făceau parte din triburile germanice. Goții erau cruzi. Au jefuit și au distrus orașele, printre care și portul întemeiat de greci la țărmul Mării Negre, numit Histria. Au trăit de pe urma muncii pământenilor, nu un an, doi, ci peste o sută de ani.

În secolul al IV-lea a migrat spre pământurile noastre un alt neam got - *vizigoții*, de la care ne-a rămas un tezaur vestit - *Cloșca cu pui de aur* - numit și *tezaurul de la Pietroasa*, descoperit în județul Buzău. După amar de vreme părăsiră aceste ținuturi. Dar nu de bunăvoie, ci împinși de la spate de huni, în 375.

Hunii veneau din Asia. Erau mongoli. Legea lor era puterea, jefuirea și semănarea morții. Conduși de Attila, supranumit de creștini „biciul lui Dumnezeu”, ei încearcă să pună stăpânire pe Europa Apuseană. După moartea lui, marele imperiu pe care izbutise să-l înjghebe se destramă. Alte triburi de pradă îi iau locul.

În câmpia Pannoniei, unde își avusese Attila capitala, s-au statornicit *avarii*, tot mongoli.

În ținuturile transilvane au pătruns, în aceeași vreme cu avarii, și *gepizii*. Pe la anul 600, dinspre miazănoapte, de unde veniseră goții, vin și *slavii*. Aceștia erau mai pașnici și statornici, dispuși a cultiva pământul și a practica diferite meșteșuguri: o parte dintre ei va putea conviețui cu pământenii, ceilalți vor migra spre sud.

DACO-ROMANII ȘI MIGRATORII

Daco-romanii au suferit cumplit de pe urma cotropitorilor. E drept, mulți luau calea codrului, înfrățindu-se cu acesta. Nevoia îi aducea din nou la pământuri, pentru a le lucra. Ei dau produse popoarelor migratoare pentru a fi lăsați în liniște. Dar, sentimentul libertății îi conduce de mai multe ori la luptă îndârjită, de apărare a drepturilor lor firești. Ei nu pot fi îngenuncheați. Lupta lor triumfa necontenit!

FORMAREA POPORULUI ROMÂN ȘI A LIMBII ROMÂNE

CUM, UNDE ȘI CÂND S-A FORMAT POPORUL ROMÂN?

Formarea poporului român și a limbii române constituie o însemnată pagină din istoria românilor. Ea ne arată cine suntem, cum a început drumul de la străbuni spre noi.

Unii istorici străini au căutat să schimbe adevărul care nouă ne este atât de scump, pentru a-și atinge propriile scopuri. Dacii ar fi fost exterminați în războaiele cu romanii – spuneau unii – și românii s-au format ca popor doar din romani. Alții socoteau, la fel de greșit că, la retragerea aureliană, întreaga suflare a părăsit Dacia, care ar fi rămas astfel pustie.

Noi știm prea bine că acestea sunt simple închipuiri. Poporul român a luat ființă în felul următor: la temelia lui au stat dacii, care au rămas stâncă neclintită aici. Ei s-au înfrățit cu coloniștii romani, care i-au romanizat. Treptat, rănilor războaielor s-au vindecat, ura s-a potolit, a triumfat cel mai înălțător sentiment omenesc, iubirea. Bărbații romani s-au căsătorit cu femei dace și au avut urmași demni, care n-au mai fost numai daci sau numai romani. La capătul acestei conviețuiri de 165 de ani, care a continuat și după retragerea aureliană, s-a născut mândrul popor român de origine latină.

Nu putem da crezare nici celor care spuneau că românii s-au format undeva la sud de Dunăre, unde s-ar fi retras întreaga populație din Dacia și, s-ar fi întors mai târziu, ca popor român. Documentele ne arată că au fost aici dintotdeauna, din străvechime și, tot aici, în vatra străbună cuprinsă între Dunăre, Carpați și Mare, se află și leagănul de zămislire a noului popor. La sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea, la venirea slavilor, românii se formaseră ca popor.

DULCEA LIMBĂ ROMÂNEASCĂ

Limba pe care o vorbim s-a format odată cu poporul. Vechea limbă a dacilor nu s-a pierdut cu totul. Cuvinte de

origine dacă din limba română stau și azi drept mărturie a acestui adevăr: fluviul Dunărea (*Donaris*), râul Mureș (*Maris*), orașele Turnu Severin (*Drobeta*), Cluj (*Napoca*), atâtea alte nume de ape și locuri. Și azi se mai numesc unii Decebal, întru neuitarea marelui rege dac. Alte cuvinte dace în limba română: *vatră, cătun, copac, a răbda, balaur, melc, strună, barză, mistreț, viezure, brazdă, mânz, brânză, strugure, mazăre, baci, buză, ceafă, prunc, copil, brad*. Dacii înșiși au înțeles că limba latină reprezenta o civilizație superioară. De aceea, au îmbrățișat această limbă. Acesta este motivul pentru care cele mai multe cuvinte din limba română sunt de origine latină: *Traian, Ovidiu, Horațiu, Cezar, Virgiliu, frate, soră, părinte, om, patrie, țară, mare, pământ, a ara, a semăna, pâine, pom, bun, frumos, grâu, iarbă, vacă, oaie, nuc, cer, a cânta, cetate, bărbat, fiu, nepot, câmp, albină, viță, biserică, duminică, Dumnezeu* etc. Limba română are un caracter romanic.

În decursul timpului, daco-romanii și apoi românii au asimilat și elemente ale migratorilor. De la aceștia au luat cuvinte, fără ca limba să-și piardă caracterul ei romanic. De la slavi au luat, de pildă, mai multe cuvinte: *Dan, Vlad, Pârvu, Bogdan, drag, voinic, blajin, Ialomița, Dâmbovița, Bistrița, vecernie, utrenie, plug* etc.

Limba română s-a dezvoltat și s-a înfrumusețat permanent. La început, a fost rostită de popor, cu simplitatea sa, poeții anonimi fixând-o în minunate forme artistice. Mai apoi, au venit oamenii de cultură și de talent ca să o cizeleze și să o facă dulce ca fagurele de miere. Printre aceștia locul de frunte îl ocupă Luceafărul poeziei românești: Mihai Eminescu!

Astfel, George Sion, în poezia sa „Limba românească”, era îndreptățit să spună:

Mult e dulce și frumoasă Limba ce-o vorbim.

Altă limbă-armonioasă la ea nu găsim.

Saltă inima-n plăcere când o ascultăm.

Și pe buze aduce miere când o cuvântăm...

Întrucât limba română este atât de frumoasă, a nu o

vorbi corect, a-i stâlci cuvintele și a le schimba înțelesul reprezintă o greșeală de neiertat!

A te exprima corect și literar în limba străbunilor, atât în scris, cât și prin viu grai, a-i păstra neștirbite alcătuirea și înțelesurile, ca și frumusețile ei nebănuite, fără egal în lume, iată o datorie supremă a fiecărui român!

POPORUL ROMÂN ESTE NEMURITOR

Oricâți migratori ne-au călcat ogorul și oricât de grea a fost lupta de apărare și rezistență, niciunul n-a izbutit să ne facă a ne pierde ființa și neamul, nici să ne strămute în alte țărâmurii, nici să ne uităm graiul nostru minunat. Am fost legați prin rădăcini adânci de acest pământ și nicio furtună nu ne-a putut clinti. Ca un cântec a răsunat în azur graiul cel mai sfânt românesc. Limba română a rămas nepieritoare, poporul român este nemuritor!

O SALBĂ DE MÂNDRE CNEZATE ȘI VOIEVODATE

EVUL MEDIU PE PĂMÂNTUL ROMÂNESC

Odată cu formarea poporului român și a limbii sale, Epoca Antică lua sfârșit. Se anunțau zorii Evului Mediu, ai unei societăți noi. Prefacerile care aveau loc își găseau izvorul în condițiile istorice în care erau nevoiți să trăiască românii sub neconținută amenințare a migratorilor. Ca să poată trăi, ei trebuiau să lucreze pământurile. Pentru că pământul este o uriașă sursă de hrană. Românii știau acest lucru de la străbunii lor daci și daco-romani. Și-au refăcut satele. Ca să reziste, mai multe sate s-au unit formând județe și cnezate. Au ales în fruntea lor bărbați destoinici și netemători, numiți juzi sau cnezi, care se ocupau de viața întregii colectivități, judecau pricinile dintre oameni și, firește, pentru a avea liniște să producă, plăteau dări în produse migratorilor. Adesea, multe căpetenii s-au ridicat în fruntea satelor să-i gonească pe cotropitori. Cnezii își luau pe lângă ei ajutoare. Aceștia ajung conducători militari, se ocupă cu războaiele, dar mai ales intră în stăpânirea pământurilor. Ei se numesc boieri, nobili (în Transilvania) sau, cu un cuvânt general, feudali. Țăranii liberi muncesc și produc. Pentru a-i putea ține sub

ascultare și a le fixa obligații, feudații îi leagă de pământ și îi transformă din oameni liberi în *șerbi* sau *iobagi* (în Transilvania). Astfel, va apărea societatea medievală.

ULTIMII MIGRATORI: BULGARII, UNGURII, TĂTARI

Bulgarii erau mongoli. Au pornit din Asia, dar o vreme s-au așezat pe valea fluviului Volga, de unde le vine și numele. Trec prin Dobrogea la sud de Dunăre, unde sunt cuprinși de slavi în masa lor și, din amestecul bulgarilor cu slavii, se formează poporul slav al bulgarilor.

Ungurii veneau tot din Asia. Ei au trecut prin nordul țării noastre și s-au așezat, la 896, în pusta Pannoniei, unde au înființat un stat feudal. Ei erau tot mongoli, dar dintr-o altă ramură decât bulgarii.

În secolul al XI-lea, regii unguri au pătruns în Transilvania cu gândul de a o cotorosi. Ei ținteau și spre românii de la sud și răsărit de Carpați. Au mai trecut pe aici, tot cu gânduri rele, *pecenegii*, *cumanii*, tot mongoli și ei. „Cum veni ră se făcură toți o apă și-un pământ” spune în mod îndreptățit Mihai Eminescu în „Scrisoarea 111”. Românii le-au stat împotrivă cu bărbăție și credință în libertate.

Ultimii migratori au fost *tătarii*. Cruzi, ei au jefuit și prădat, au ucis fără milă pe pământeni și au trecut prin pârjol și alte popoare. Marea urgie tătară produsă la mijlocul veacului al XIII-lea s-a terminat însă prin înfrângerea năvălitorilor. Mulți tătari au pierit, alții au vrut să se întoarcă în Asia. Au întemeiat însă, pe cursul inferior al Volgăi, Hoarda de aur, de unde vor continua încă multă vreme expedițiile de jaf.

NEVOIA DE APĂRARE A ROMÂNILOR

Cea mai dreaptă cauză a românilor a fost lupta împotriva celor ce râvneau la țara aceasta. În acest scop, cnezatele se unesc la rândul lor în stătuțele feudale numite voievodate și conduse de voievozi. Lupta românilor devine astfel mai unită și are mai mulți sorti de izbândă!

PUTERNICUL VOIEVODAT ROMÂNESC DIN INIMA ȚĂRII: TRANSILVANIA

LUPTA ROMÂNILOR PENTRU INDEPENDENȚĂ

Frumos și binecuvântat a fost, dintotdeauna, pământul românesc al Transilvaniei! Aici, prin secolul al IX-lea, sunt atestate voievodate puternice conduse de voievozi viteji. Mai târziu, în Țara Crișurilor, este voievod *Menumorut*, care avea ca centru al puterii sale cetatea Biharea (Bihorul); în podișul Transilvaniei, în Țara Someșurilor, se află voievodatul condus de neînfricatul *Gelu Românul*, veghind din cetatea Dăbâca la libertatea alor săi; la Cuvin, pe râul Mureș, stăpânea vrednicul *Glad*, al cărui voievodat se întindea până la țărmurile Dunării.

Pe cât de frumoasă și de bogată, pe atât de râvnită era Transilvania! Pe la sfârșitul secolului al XI-lea, în vremea voievozilor amintiți, regii maghiari s-au năpustit cu oștile lor să cucerească pământul Transilvaniei. Dar, nu le-a fost ușor. Menumorut a ridicat primul steagul luptei pentru libertate, ca unul dintre cei care erau la hotarele dinspre pusta Pannoniei, de unde veneau năvălitorii. Epopeea cea mai măreață a înscris-o oastea românilor conduși de Gelu, care ani în șir a ținut piept celor ce veneau cu gând de cotropire. A căzut ca un erou la datoria sfântă a apărării pământului străbun.

MODUL CUM A FOST ORGANIZAT VOIEVODATUL TRANSILVANIEI

Înfrângând rezistența eroică a voievozilor români, regii Ungariei s-au străduit să administreze acest ținut în favoarea lor, pentru a-l putea stăpâni mai ușor. Cele trei voievodate au fost unite într-unul singur. În frunte era un voievod, numit din rândurile marii nobilimi, subordonat regelui Ungariei. Nobilii unguri au profitat îndeosebi de poziția lor în cadrul voievodatului și au pus stăpânire pe pământurile țăranilor români, pe care i-au transformat în iobagi. Tot pentru a stăpâni mai bine Transilvania și a-i păzi hotarele de atacurile altor migratori, regalitatea maghiară a colonizat-o cu populații de alt neam: secuii, înrudiți cu ungurii, au fost așezați la început în regiunea Târnavelor, pentru ca apoi să fie mutați în părțile de sud-est ale Transilvaniei; sașii, de neam german, aduși din

Saxonia, de unde le vine și numele, s-au dovedit vrednici a dezvolta orașe ca Brașov, Sibiu, Bistrița și a contribui la înflorirea meșteșugurilor și a comerțului; Cavalerii Teutoni, tot germani, sunt așezați în Țara Bârsei în secolul al XIII-lea, însă nu stau acolo decât vreo douăzeci de ani, fiind alungați. Dar, oricâte măsuri a luat, regalitatea maghiară n-a putut să distrugă vechea organizare românească. Voievodatul și-a menținut în permanență autonomia, iar secuii și sașii au conviețuit cu românii și tot împreună au luptat pentru libertate.

Frumusețea acestui ținut românesc este descrisă de Nicolae Bălcescu în cartea sa „*Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*” astfel: „Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de Domnul pre pământ... Un brâu de munți ocolesc, precum zidul o cetate, toată această țară, și dintr-însul, ici-colea, se desfac, întinzându-se până în centrul ei, ca niște valuri proptitoare, mai multe șiruri de dealuri nalte și frumoase... Păduri stufoase, în care ursul se plimbă în voie, ca un domn stăpânitor, umbresc culmea acelor munți... Aci stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer; alături te afunzi într-o mare de grâu și porumb, din care nu se mai vede calul și călărețul”.

BASARAB ÎNTEMEIAZĂ STATUL INDEPENDENT ȚARA ROMÂNEASCĂ

LEGENDARUL NEGRU-VODĂ

La miazăzi de coama Carpaților se întindeau alte plaiuri românești. Regii maghiari poșteau și la acestea. Dar și aici românii se organizaseră în cnezate și voievodate: cnezatele lui *Ioan* și *Farcaș* și voievodatele lui *Litovoi* și *Seneslau*. Litovoi se ridică la lupta de apărare a independenței la 1277. El urmărea să unească toate cnezatele și voievodatele de aici și să întemeieze o țară puternică. Dar cade eroic în luptă, asemenea voievodului Gelu. Legenda povestește despre un anume *Negru-Vodă*, care, auzind despre fărădelegile comise de tătari, vine din Făgăraș cu ceata lui de voinici, îi alungă pe năvălitori și întemeiază o țară nouă.

BASARAB ÎNTEMEIETORUL

Documentele ne arată că adevăratul întemeietor a fost un voievod din Argeș, pe nume Basarab, fiul lui Tihomir-Vodă și nepot al lui Seneslau-Vodă. El izbutește să unească, sub conducerea sa, toate teritoriile de la sud de Carpați.

MAREA BIRUINȚĂ DE LA POSADA DIN 1330

Noul rege al Ungariei, Carol Robert de Anjou, continua planurile de cotorpire ale înaintașilor săi. Basarab, dornic de pace, îi trimite soli cu propuneri avantajoase, dar regele Ungariei le strigă: „Basarab e păstorul oilor mele (adică supus mie) și îl voi scoate de barbă din ascunzișurile sale”. Apoi pătrunde, în septembrie 1330, cu oaste numeroasă pe la Severin, cu gând de a ocupa țara românilor. Basarab nu se însăimântă și pregătește apărarea: femeile și copiii sunt trimiși la adăpost în munți, așa cum făceau și dacii odinioară; se dă foc la grâne; sunt secate sau otrăvite fântânile, pentru a înfometa și înseta pe cotorpitori; armatele dușmane sunt hărțuite mereu și atrase spre un defileu îngust numit Posada. Armata lui Carol Robert, care rătăcise printr-un ținut pe care nu-l cunoștea, este prinsă în acest loc. De sus, de pe crestele munților, așa cum vedem în *Cronica pictată de la Viena*, oastea lui Basarab, formată mai mult din țărani, prăvale bolovani și trunchiuri de copaci peste cotorpitori. Bătălia a ținut trei zile și se încheie cu o mare biruință a românilor. Chiar Carol Robert era să-și piardă viața, dacă nu-l salva un slujitor credincios, care a schimbat hainele sale cu ale regelui.

Iată cum povestește *Cronica* sfârșitul acestei bătălii:

„Și românii au dus mulți prinși cu sine, atât răniți, cât și nevătămați, și au luat foarte multe arme și hainele celor căzuți. Iar regele și-a schimbat însemnele armelor sale, cu care a îmbrăcat pe Desev, fiul lui Dionisie, pe care, crezându-l a fi însuși regele, românii cu cruzime l-au omorât. Și regele abia a scăpat cu câțiva inși”.

STATUL INDEPENDENT ȚARA ROMÂNEASCĂ SUB URMAȘII LUI BASARAB I

Biruința de la Posada a consfințit independența statului Țara Românească. Basarab I este întemeietorul statului și al dinastiei care îi poartă numele - Basarabii. Urmașii săi au fost domnitori vrednici, care i-au continuat fapta, luptând pentru întărirea țării și a independenței sale. Așa au fost fiul său, *Nicolae Alexandru*, și nepoții săi, *Vladislav-Vlaicu* și *Radu I*.

BOGDAN I ÎNTEMEIAZĂ STATUL INDEPENDENT ROMÂNESC MOLDOVA

VREMEA NĂVĂLIRII TĂȚARILOR

Plaiurile Moldovei s-au aflat mai departe de amenințarea expansiunii maghiare. În schimb, au fost în calea mării năvăliri a tătarilor din anul 1241. Sălbatică și sângeroasă a fost această năvălire! Pământul pârjolit, oamenii uciși sau duși în robie, dacă nu reușeau să-și afle scăparea în codri. Numai unirea și lupta împotriva năvălitorilor îi puteau salva. Și astfel, românii au format cnezate și voievodate, au organizat armate și au luptat vitejește.

DIN MARAMUREȘ SE RIDICĂ DRAGOȘ

Dar iată că tătarii nu se mulțumeau numai cu pământul Moldovei sau al Țării Românești. După ce au jefuit și pârjolit totul în cale, au trecut mai departe, pentru a amenința libertatea altor meleaguri. Ajunseră și în Ungaria și îl înfrânseră pe regele Ludovic, urmașul lui Carol Robert. Acesta puse pe picior de luptă multe oști împotriva tătarilor, mobilizând și români din Transilvania. Pe atunci, în miazănoapte, în ținuturile Maramureșului, trăia un voievod român vrednic și viteaz, numit Dragoș. Legenda îi păstrează amintirea, ca și în cazul lui Negru-Vodă, ca unul care a coborât cu cetele de luptători înspre Moldova pentru a-i învinge pe tătari. Legenda mai spune că Dragoș pornise la vânătoare prin codrii Moldovei, pentru a omorî bourul cel fioros. Dragoș izbutește să răpună fiara, dar cățelușa lui credincioasă, pe nume Molda, se îneacă în râul care de atunci se va numi Moldova. De fapt, legenda atestă că Dragoș izbutește să-i înfrângă pe tătari și să formeze aici un stat. Totuși, Dragoș

a rămas sub ascultarea regelui Ludovic și, de aceea, nu el este de fapt întemeietorul Moldovei.

BOGDAN ÎNTEMEIETORUL

În anul 1359, un alt voievod maramureșean, pe nume Bogdan, coboară cu cetele de maramureșeni înspre Moldova.

El socotește că regele Ungariei nu are niciun drept să se amestece în treburile românilor. Găsește și în Moldova frați dornici a scutura stăpânirea maghiară. Bogdan îl alungă de pe tron pe urmașul lui Dragoș.

Bale, și întemeiază statul românesc independent Moldova.

VREDNICII URMAȘI

Ca și în cazul Țării Românești, urmașii lui Bogdan s-au dovedit vrednici a conduce și înflori Moldova și, mai cu seamă, a-i păstra independența. Așa au fost fiii Margaretei Mușata - nepoți ai lui Bogdan-Vodă: *Petru*, *Roman* și *Ștefan Mușat*, după care dinastia românească a Moldovei se va numi Mușatină, sau a Mușatinilor.

ÎNVĂȚĂMINTE ALE ISTORIEI

Unindu-se, românii au învins pe dușmani, sub conducerea lui Basarab, ca și a lui Bogdan. Totuși, în loc de una singură, se constituiseră trei mari țări românești. Străinii ne-au vrut mereu dezbinați și slabi. În zadar, însă! Animați de aceleași idealuri, românii au luptat neîncetat, secole de-a rândul, pentru refacerea unității din timpul lui Decebal și constituirea unei singure Românie în hotarele strămoșești, liberă și puternică!

MIRCEA CEL BĂTRÂN - LUCEAFĂRUL BASARABILOR

HOTARELE ȚĂRII

La sfârșitul veacului al XIV-lea, pe tronul Țării Românești a venit unul dintre cei mai de seamă voievozi ai românilor, Mircea cel Bătrân. În timpul domniei sale, de 32 de ani (1386 - 1418), hotarele țării au cunoscut cea mai mare întindere. În hrisoavele sale se intitula „Io Mircea, mare voievod și domn, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu stăpânind și domnind toată țara Ungrovlahiei și

părțile de peste munți, încă și spre părțile tătărești, și Amlașului și Făgărașului herțeg și Banatului de Severin, domn și de amândouă părțile de peste toată Dunărea și până la Marea cea Mare și cetății Dârstorului stăpânitor”.

Unea astfel sub sceptrul său teritorii din cele trei țări românești surori. Tocmai de aceea unii istorici au considerat că el merită să fie numit Mircea cel Mare, fiind asemenea lui Ștefan cel Mare.

ȚARA ÎNFLOREȘTE ÎN TOATE

Mircea cel Bătrân s-a dovedit un priceput gospodar. În vremea lui, pe lângă producția agricolă, au înflorit meșteșugurile și comerțul. Muntenia întreținea strânse legături comerciale în primul rând cu orașele din Transilvania (mai ales cu Brașovul), cu Moldova și cu Polonia. Întărește de asemenea statul feudal și stabilește toate dregătoriile țării.

Conștient de pericolul ce se apropia din partea Imperiului otoman, el întărește „oastea cea mare” a țării și sistemul de cetăți de la Dunăre.

MIRCEA CEL BĂTRÂN – OM POLITIC ȘI DIPLOMAT ISCUSIT

În interiorul țării, Mircea, dovedind un simț politic deosebit, organizează statul și întărește puterea lui de apărare; știe să dea fiecăruia după meritul său, atât boierilor, târgoveților, cât și țăranilor. În exterior se dovedește un bun diplomat în relațiile cu vecinii. Mai întâi întreține relații de prietenie cu Petru Mușat, domnul Moldovei, ca unul ce era de același neam și de o lege. Prin aceasta ajunge la alianță cu regele polon Vladislav Iagello. Izbutește astfel să stăvilească vechea politică maghiară de expansiune, sfârșind prin a se alia și cu Sigismund, regele Ungariei.

O EPOCĂ CULTURALĂ

Epoca lui Mircea cel Bătrân a strălucit și în domeniul culturii. Voievodul care a luptat pentru apărarea țării a înălțat în timp de pace ctitorii frumoase, care au rămas celebre monumente de artă. Impresionantă este mănăstirea Cozia, situată pe malul Oltului, capodoperă a

arhitecturii românești, într-o frescă de la Cozia, apar Mircea și fiul său Mihail, ca mărturie a acelor vremuri de vitejie și de cultură.

LUPTA PENTRU INDEPENDENȚĂ CONDUSĂ DE MIRCEA CEL BĂTRÂN

„DE DIN VALE DE ROVINE”.

Amenințată de otomani, Serbia cere ajutor lui Mircea cel Bătrân, care va trimite un corp de oaste. Din nefericire, în bătălia din vara anului 1389 de la Câmpia Mierlei, otomanii triumfă și însuși cneazul sârb Lazăr cade în luptă. Serbia, ca și Bulgaria mai înainte, este transformată în pașalâc de sultanul Baiazid, supranumit Vâldârâm (Fulgerul). Venea acum rândul Țării Românești. După ce câțiva ani buni oștile otomane atacă și pradă cetățile românești de la Dunăre, în toamna anului 1394, vestitul sultan trece Dunărea în fruntea unei armate de vreo 40.000 de oameni, la care se adaugă armatele vasale ale sârbilor și ale albanezilor. Mircea cel Bătrân folosește tactica deprinsă de la înaintași: retrage populația civilă din fața dușmanului, luându-i astfel posibilitatea aprovizionării, și-l hărțuiește permanent. Marea bătălie s-a dat la Rovine (unele cercetări o plasează în luna mai 1395). Mircea dispunea doar de vreo 10.000 de luptători, dar neînfricați și dornici de a lupta pentru libertatea țării. Românii conduși cu pricepere de voievodul lor au săvârșit minuni de vitejie și au repurtat una dintre cele mai mari biruințe din istoria luptelor de apărare purtate de români. Cât de crâncenă a fost bătălia o spune o cronică bulgară în cuvintele: „... și lănci nenumărate s-au frânt... iar cerul nu se mai putea vedea de desimea săgeților”. De această bătălie este legată o frumoasă pagină din literatura română. În admirabile versuri, Mihai Eminescu glorifică în „Scrisoarea III” triumful românilor.

LA NICOPOL SE ÎNTUNECĂ CERUL

Alungând pe dușmani de pe pământul Țării Românești, Mircea s-a simțit dator a participa și la coalitia țărilor creștine, din 1396, care avea drept scop izgonirea otomanilor din

Europa. Bătălia s-a dat la sud de Dunăre, la Nicopole. Cunoscând felul de a lupta al turcilor, Mircea s-a oferit să atace primul armata otomană, dar Sigismund, regele Ungariei, a săvârșit greșeala de a încredința deschiderea bătăliei ducelui Burgundiei. Cavalerii îmbrăcați în zale n-au putut face față spahiilor otomani și întreaga bătălie a fost sortită înfrângerii.

„UMBRA LUI MIRCEA. LA COZIA”.

Mircea cel Bătrân a izbutit încă mulți ani să apere hotarul Țării Românești și în anul 1418, când s-a stins din viață, a lăsat țara independentă. El a fost înmormântat la Cozia, în frumoasa lui ctitorie. A rămas însă ca un Luceafăr al Basarabilor. Poetul Grigore Alexandrescu evocă în poezia „Umbra lui Mircea. La Cozia” figura acestui mare voievod rămas pentru eternitate în memoria generațiilor de români.

VREDNICUL ALEXANDRU CEL BUN, DOMNUL MOLDOVEI

„BUN GOSPODAR A FOST ALEXANDRU-VODĂ!”

Mircea cel Bătrân a continuat să fie prieten cu domnii români din Moldova, prietenie pe care o începuse cu Petru Mușat și o menținuse nestinsă și cu Roman și Ștefan Mușat. La sfârșitul veacului al XIV-lea, îl ajută să urce în scaun pe destoinicul voievod Alexandru, căruia i se va spune „cel Bun”. Acesta s-a dovedit un minunat gospodar, asigurând Moldovei, timp de trei decenii, o perioadă de liniște și prosperitate economică, contribuind la întărirea statului.

O CHIBZUITĂ POLITICĂ FAȚĂ DE VECINI

La urcarea pe tron, Alexandru cel Bun a găsit pe regii Poloniei și Ungariei în dușmănie. De aceea, și-a pus mai întâi speranțele în Mircea cel Bătrân, cu care a încheiat un tratat de alianță și colaborare. Apoi s-a apropiat de Polonia, continuând prin aceasta tradiția stabilită de cei trei Mușatini. Drumul comercial de trecere prin Moldova, care pornea din orașele poloneze Liov și Cracovia și ajungea în porturile dunărene și maritime, contribuia și la sporirea veniturilor Moldovei, provenite din încasarea

vămilelor. Alexandru cel Bun a încheiat în anul 1402 o înțelegere cu Vladislav Iagello, pe care a reînnoit-o în anii următori. Totuși, în fața pericolului otoman, Polonia nu oferă ajutor Moldovei și Alexandru cel Bun izbutește cu forțe proprii să apere, la 1420, hotarul strămoșesc. Întreține de asemenea bune raporturi cu Vitold, marele cneaz al Lituaniei.

ÎN LUPTĂ CU TEUTONII

După alungarea lor din Țara Bârsei, teutonii și-au format un stat la Marea Baltică și au început să se întindă spre răsărit, amenințând Polonia. Respectând tratatul încheiat cu regele Poloniei, Alexandru cel Bun i-a trimis ajutor împotriva teutonilor în mai multe rânduri. Dar nepieritoare va rămâne fapta călăreților români, doar 400 la număr, conduși de spătarul Coman, care în bătălia de la Marienburg, din 1422, s-au acoperit de glorie.

CONSOLIDAREA INSTITUȚIILOR STATULUI - DREGĂTORIILE

În această vreme, s-au consolidat și formele de conducere ale statului, la fel ca în țările române surori, Țara Românească și Moldova. Principalele dregătorii sunt:

Vornicul - dregător care se îngrijea de trebuințele curții domnești, având și atribuții judecătorești. Marele vornic era cel dintâi boier din divan (sfatul țării). În Moldova, au fost vornicul din Țara de Jos și cel din Țara de Sus, autoritatea acestora întinzându-se asupra unei jumătăți din Moldova.

Logofătul - șeful cancelariei domnești.

Banul - această dregătorie era numai pentru Muntenia. Banul Olteniei era cel mai de seamă dregător, urmând imediat după domn; în Moldova, o funcție asemănătoare o avea portarul, având atribuții militare și fiind și conducătorul unei cetăți. De exemplu, portarul Sucevei.

Vistierul - avea în grijă tezaurul și veniturile domniei.

Spătarul - purtătorul de spată, șef al oștii.

Stolnicul - dregător care purta grija mesei domnești, fiind șeful bucătarilor, al pescarilor și al grădinarilor.

Paharnicul - dregătorul care administra viile și pivnițele domnești și care strângea dările în natură datorate domnitorului, din vinul produs în țară.

Comisul - îngrijea de grajdurile domnești.

Armașul - supraveghea închisorile și urmărea să fie executate condamnările la moarte.

Și în Transilvania dregătoriile erau mult asemănătoare, ceea ce înseamnă o viață românească unitară!

SUB FLAMURA BOBĂLNEI

DE CE S-AU RIDICAT ȚĂRANII LA LUPTĂ?

În anul 1437, în Transilvania izbucnește o mare răscoală. Atunci traiul țăranimii române și maghiare devenise extrem de greu. Nobilii maghiari le răpiseră pământurile și îi transformaseră pe mulți în iobagi. Îi legaseră de pământuri, în sensul că aceștia nu le mai puteau părăsi, sub amenințarea pedepsei cu moartea. Și iată cum suna glasul aspru al legii nobililor: „Ne veți munci pământurile de din zori până-n faptul serii, în fiecare zi, fără sărbătoare pentru voi; voi veți ara, voi veți semăna, voi veți strânge recolta, dar numai pentru noi. Tot voi, slugile noastre credincioase, veți tăia copaci din pădure și veți căra lemne pentru a ne putea fi nouă cald și bine la iarnă! Și n-am isprăvit. Ne veți însoți la vânătoare și la pescuit pentru ca și rodul cărnii să ne îndestuleze nouă pântecele. Nu uitați însă de darurile ce se cuvine să ni le faceți de ziua noastră. Veniți cu ce puteți, și trebuie să puteți să aduceți carne, lapte, ouă, miere din destul!”

Țăranii s-au supus vreme îndelungată. Ce puteau să facă? Nobilii aveau puterea. Iar de se împotriveau când le ajungea cuțitul la os, erau bătuti, umiliți în fel și chip și întemnițați. Dar, deodată, țăranii s-au hotărât. Au spus: „Destul!” Au pus mâna pe coase, topoare, pe ce au putut și s-au ridicat la luptă pentru a-și face dreptate.

TABĂRA DE LA BOBĂLNA

Țăranii știau că nobilii sunt haini, dar și puternici. Trebuiau să lupte în chip organizat. Și-au ales conducători din rândurile lor: pe Paul cel Mare, Anton cel Mare, Ion

Iacob din Cluj. Hotărără ca toți iobagii din Transilvania, fie ei români, maghiari sau secui, să lupte uniți, pentru că același jug nemilos îi apăsa pe toți. Își aliară pe orășenii săraci, pe făuritorii de arme și chiar pe unii mici nobili. Dar mai ales își făcură tabără de luptă pe dealul Bobâlna din apropierea Dejului. O înconjurară de căruțe legate între ele cu lanțuri, ca ziduri de apărare împotriva nobililor, așa cum auziseră că au făcut și răsculații din Cehia, numiți husiți.

LUPTA DREAPTĂ A ȚĂRĂNIMII, VICLENIA NOBILILOR

Țăranii au trimis soli la nobili și la episcopul Transilvaniei, care le cereau darea pe trei ani în urmă, în monedă nouă, aceasta având o valoare mult mai mare decât cea veche. Apoi la voievodul Transilvaniei, ca să-și ceară drepturile și să evite vărsarea de sânge. Dar solii au fost uciși cu cruzime și armatele nobililor au atacat tabăra de la Bobâlna.

Cu toate că erau bine înarmați, nobilii n-au izbutit să distrugă rezistența țăranimii și, înfrânți, au trebuit să dea înapoi și să încheie o înțelegere cu răsculații, pe care au iscălit-o și pecetluit-o la biserica Mănăstur de lângă Cluj. Pe cât de cinstiți erau țăranii, crezând în cuvântul nobilimii, tot pe atât de vicleni erau nobilii! Juraseră să desființeze iobăgia, dar voiau să-i lege și mai mult pe țărani de pământ! îi înșelară și, de aceea, țăranii s-au ridicat din nou la luptă.

— Nici de data aceasta, nobilii nu izbutiră să biruie. Așa că s-au mai jurat o dată și țăranii i-au crezut. Dar asupritorii voiau doar să câștige timp. Astfel, reprezentanții nobilimii maghiare, ai sașilor și ai secuilor bogați, s-au întrunit la Căpâlna, localitate situată nu departe de Bobâlna și au încheiat în secret o înțelegere împotriva țăranimii, cunoscută sub numele de „Unio trium nationum”.

ÎNĂBUȘIREA RĂSCOALEI

Folosind acum toată puterea lor armată, nobilii înăbușiră în sânge răskoala. Mulți țărani au fost omorâți.

Dar flacăra aprinsă de țăranii Bobârnei arăta hotărârea celor obidiți de a continua lupta, până la deplina lor eliberare din lanțurile iobăgiei. Azi, ca semn al cinstirii celor care s-au jertfit, străjuiește pe dealul Bobârnei un monument, simbol al luptei pentru libertate socială.

MAREA LUPTĂ ANTIOTOMANĂ CONDUSĂ DE IANCU DE HUNEDOARA

IANCU DE HUNEDOARA - VOIEVOD AL TRANSILVANIEI

Iancu de Hunedoara era fiul unui nobil român din Transilvania, cneazul Voicu. Acesta, pentru însemnate fapte de vitejie, primise în dar de la regele Ungariei câteva moșii, printre care și domeniul Hunedoarei pe care s-a înălțat un impunător castel. Iancu și fratele său Ioan au moștenit virtuțile părintelui lor, îndeosebi vitejia și cumpătarea. Ei învață meșteșugul armelor la curtea de la Hunedoara, iar Iancu își desăvârșește în Italia arta de a lupta și de a conduce o luptă. La întoarcerea acasă, găsește Transilvania, ca și celelalte țări românești, în mare pericol față de expansiunea otomană. Cunoscându-i calitățile, regele Ungariei îl numește voievod al Transilvaniei.

ȘIRUL LUPTELOR ÎNCUNUNATE DE BIRUINȚĂ

Oștile otomane nu puteau fi întoarse din cale decât prin puterea armelor. Prima grijă a voievodului Iancu de Hunedoara a fost aceea de a-și alcătui o oaste puternică. Aceasta era formată din cetele pe care le aduceau în luptă nobilii, dar și din orășeni și țăranii liberi, câți mai rămăseseră la acea dată. Avea și câteva tunuri, ca să-i poată lovi mai bine pe cotorpitori. În strânsă legătură cu domnitorii români din țările surori, Iancu începu marea luptă de apărare. Izbuti astfel să-i alunge pe otomani din Transilvania și îi urmări fără cruțare, peste munți. Aici, cu ajutorul fraților din Țara Românească, obținut o mare biruință pe râul Ialomița, în anul 1442. El îi urmări până la sud de Dunăre și luă de la otomani o mare pradă de război.

În anii următori, voievodul Iancu devine conducătorul luptei popoarelor din Balcani, amenințate de jugul otoman.

Mai ales că în fruntea imperiului ajunsese sultan Mohamed al II-lea, sub domnia căruia, în 1453, va cădea Constantinopolul.

La 1456, Mohamed, care cucerise și înrobise popoarele din Balcani, ajunge la Belgrad, socotit, cheia regatului Ungariei. Dar nu izbutește să-l cucerească, deoarece oștile conduse de Iancu de Hunedoara, care era acum și guvernator al Ungariei, apără cu strășnicie cetatea. Păcat că, după această strălucită biruință care a salvat multe popoare ale Europei.

Iancu de Hunedoara se îmbolnăvește de ciumă și moare. Pe piatra sa de mormânt din biserica de la Alba Iulia au fost săpate cuvintele care subliniau tocmai ceea ce însemnase voievodul român pentru popoarele Europei: „S-a stins lumina lumii!”

UN DOMNITOR VITEAZ ȘI DREPT: VLAD ȚEPEȘ *COPILĂRIA LUI VLAD*

Când citim despre faptele de seamă ale unui voievod, îl vedem în fața ochilor voinic, săvârșind fapte de vitejie, dar nu ni-l putem închipui și copil. Vlad Țepeș, acest viteaz domnitor al istoriei țării noastre, a avut o copilărie zbuciumată, sortit a fi ostatic la Istanbul, împreună cu fratele său, Radu. Mai târziu, când izbutește să părăsească Imperiul otoman, va ajunge la curtea lui Iancu de Hunedoara. Aici își desăvârșește meșteșugul armelor și, în anul 1456, reușește să se urce pe tronul Basarabilor, unde cu puțin timp înainte stătuse și părintele său, Vlad Dracul.

DESPRE DREPTATEA LUI ȚEPEȘ

Țepeș a fost un domnitor pe cât de viteaz, pe atât de drept. El a pedepsit aspru pe acei boieri care trădau și treceau de partea otomanilor. Nici mincinoșii și trândavii nu erau iertați. Nu mai vorbim de hoți, pe care domnitorul îi ura și îi pedepsea cu severitate, trăgându-i în țeapă. El judeca cu dreptate toate pricinile. Se spunea că Țepeș pusese o cupă de aur la o fântână, ca să bea apă cu ea toți drumetii însetați. Cât a fost el domn, nimeni nu a îndrăznit să fure această cupă. Se povestește de asemenea că, odată, în pragul serii, venise la Țepeș un negustor din

Florența; acesta îl rugă pe domnitor să-i dea străji care să-i păzească peste noapte carele încărcate cu mărfuri. Țepeș îi poruncise să lase carele în mijlocul drumului și să se ducă să se odihnească, pentru că nimeni nu se va atinge de mărfurile sale. Și, într-adevăr, așa a fost!

LUPTELE CU OTOMANII

Vlad Țepeș și-a întocmit oastea din mici boieri de țară, țărani liberi și târgoveți. Din rândurile celor mai viteji a ridicat dregători și căpitani de oaste. De la început l-a înfruntat cu curaj pe Mohamed al II-lea. În răstimp de numai șase ani de domnie, el n-a avut ca alți domnitori răgazul necesar pentru a retrage populația în munți și a-și alege un loc favorabil luptei. Otomanii năvăleau pe neașteptate, în grupuri mai mari sau mai mici, prădau, jefuiau și ucideau fără milă. Pe femei le luau în robie. De aceea, luptele conduse de voievod au fost mai mult de hărțuială. Țepeș era meșter în întinderea capcanelor de tot felul. Este cunoscut așa-numitul „atac de noapte”. Într-o noapte întunecoasă, Țepeș, cu o mână de oșteni îmbrăcați turcește, a pătruns în tabăra vrăjmașilor. Românii au făcut mare zarvă. Otomanii au ieșit din corturi, crezând că e vorba de o întreagă oaste românească. Între timp, Țepeș și ai săi se retrăsese pe nesimțite, iar otomanii se măcelăriră între ei până la ziuă. În 1462, sultanul voi să-l prindă pe Țepeș printr-un vicleșug. Trimise pe Hamza-Pașa la Giurgiu, pentru a lua de la Țepeș tributul și 500 de copii ceruți ca ostatici. Dar Țepeș nu se lăsă înșelat. El ascunse în pădure o oaste de viteji și, când Hamza se pregătea să-l prindă, aceștia săriră la luptă și-i spulberară pe otomani. Cei prinși fură trași în țeapă.

SFÂRȘITUL LUI ȚEPEȘ

Văzând acest lucru, sultanul veni în același an în fruntea unei oști numeroase. Nemaivând forțe să i se opună, Țepeș plecă în Transilvania și de acolo la regele Ungariei, Matei Corvin, cu care avea tratat de alianță. Dar acesta crede în acuzațiile negustorilor sași, care îl urau pe Țepeș și care l-au pârât regelui că a trecut de partea turcilor. Matei Corvin îl va întemnița o vreme, apoi,

eliberat, Țepeș va participa la alte campanii împotriva turcilor, însă domnia și-o va redobândi abia în 1476.

El continuă cu aceeași înflăcărare lupta pentru independență, dar în același an cade victimă unui complot al boierilor. Se pare că mormântul viteazului domnitor se află la Snagov.

ȘTEFAN CEL MARE ȘI NEBIRUIT - DOMNUL MOLDOVEI

OBÂRȘIE VOIEVODALĂ

S-a scris mult despre domnia lui Ștefan-Vodă cel Mare, și totuși prea puțin pentru a-i putea înfățișa îndeajuns faptele strălucite din cei 47 de ani de domnie (1457 - 1504). Descindea din Bogdan, întemeietorul Moldovei, și din cei trei Mușatini; de aceea, în paginile cărților, este numit poetic „Ștefan, os de Bogdan și Mușatin”.

LUAREA DOMNIEI

În anul 1457, Ștefan se ridică din Țara Românească, așa cum ne istorisește cronicarul Grigore Ureche, unde domnea vărul său, Vlad Țepeș. Acesta îl ajută cu o mică oaste și Ștefan intră în Moldova. Aici i se alătură alți români și, în fruntea lor, tânărul voievod urcă pe lângă Șiret până la locul numit Dolj ești (Dolhești). Domnitorul Moldovei de atunci, Petru Aron, care îl omorâse pe fratele său, Bogdan al II-lea (tatăl lui Ștefan cel Mare), i se împotrivesc cu oaste. Dar Ștefan îl învinge obținând prima sa biruință. Apoi înaintează spre cetatea Sucevei și, la marginea ei, pe câmpia Dreptate, cu voia întregului norod venit aici să-l întâmpine, este investit domn.

MOLDOVA E BOGATĂ

La vremea când Ștefan-Vodă dobândise domnia, împărăția otomană se mărise mult sub conducerea sultanului Mohamed al II-lea, amenințând și Moldova. Ca să o poată apăra, voievodul știa că mai întâi e nevoie să vindece rănilor interne. El luă măsuri înțelepte, prin care ridică Moldova la o mare înflorire economică, în agricultură, în domeniul creșterii vitelor, al viticulturii, al albinăritului și al meșteșugurilor. Pentru dezvoltarea

comerțului, dădu privilegii negustorilor, întări paza drumurilor comerciale, așază vămi, atât pentru mărfurile care intrau și ieșeau din țară, cât și pentru cele care se vindeau în târguri. Un negustor rus, Afanase Nichitin, care a trecut prin Moldova în acea vreme, însemna în jurnalul său de călătorie că „Moldova e bogată și are de toate”.

ÎNTĂRIREA APĂRĂRII

În vremea apărării țării de atacurile din afară și mai ales de primejdia otomană, care amenința tot mai mult, Ștefan a întărit statul și oastea. A ridicat în dregătorii și în oaste, ca și Țepeș, oameni credincioși din rândul boiernașilor, al răzeșilor și al târgoveților. A întărit de asemenea cetățile Moldovei, situate ca un evantai la hotare sau în interior: Hotin, Soroca, Suceava, Cetatea Neamțului, Chilia, Cetatea Albă.

CULTURA

Ștefan-Vodă s-a ocupat mult și de înflorirea culturii. În timpul lui, au început să fie scrise, în mănăstiri, letopisețele sau analele, ca de pildă cel de la Mănăstirea Putna, sau scrieri religioase, cum ar fi „Evanghelia de la Humor” sau „Evanghelia de la Putna”, ferecată în argint. S-au ridicat numeroase mănăstiri. Se și spunea că, după fiecare biruință, Ștefan avea obiceiul să înalțe un lăcaș de închinare. Și astăzi, în nordul Moldovei, strălucește în frumusețe o salbă de mănăstiri, printre care și celebra mănăstire de la Voroneț.

ȘTEFAN CEL MARE CONDUCE POPORUL ÎN LUPTA PENTRU INDEPENDENȚĂ

9

ȘTEFAN-VODĂ, UN MARE DIPLOMAT

Ca și Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare s-a dovedit un abil diplomat. Principiul lui a fost acela de a apăra libertatea și liniștea Moldovei de furia cotorpitorilor. În acest scop, a căutat să nu aibă doi sau mai mulți dușmani deodată. El a stabilit bune relații cu vecinii - fie încheind tratate, fie trimițând solii de prietenie cu Polonia, Rusia, Lituania, ori chiar cu ținuturi mai îndepărtate, ca de pildă Persia și Veneția. În anul 1467, Matei Corvin, regele

Ungariei, vine cu oaste asupra Moldovei. Ștefan îl întâmpină cu vitejie, învingându-l la Baia. Încheie apoi un tratat de alianță, prin care primea de la Matei Corvin două cetăți în Transilvania: Ciceul și Cetatea de Baltă. În anul 1470, îi învinge pe tătari la Lipnic. Întreprinde acțiuni pentru a avea domn prieten în Muntenia.

RĂSUNĂTOAREA BIRUINȚĂ DE LA VASLUI (PODUL ÎNALT)

În anul 1475, Ștefan cel Mare se socoti gata să înfrunte Imperiul otoman. El refuză să mai plătească tribut. Auzind aceasta, Mohamed al II-lea trimite o numeroasă armată împotriva Moldovei, vreo 100.000 de luptători, condusă de Soliman-Pașa. Ștefan o întâmpină cu vreo 40.000 de oșteni, în majoritate răzeși, dornici să-și apere pământul. Era în 10 ianuarie 1475. Se lăsase o ceață groasă. Ștefan îl înșelă pe Soliman trimitând cercetași să sune atacul chiar în fața oștilor acestuia. Crezând că acolo se află oastea lui Ștefan, Soliman atacă cu toate forțele, dar se văzu dintr-odată înconjurat, apoi târât într-un loc mlăștinos și nimicit. Datorită vitejiei românilor și iscusinței lui Ștefan, bătălia de la Vaslui sau Podul înalt se încheie cu o mare biruință a Moldovei.

SFÂRȘITUL VICTORIOS AL BĂTĂLIEI DE LA RĂZBOIENI

În vara anului următor, mânios de înfrângerea suferită, Mohamed vine în persoană în fruntea unei armate de 400.000 de luptători. Aducea cu el și cete tătărești. Cu toată vitejia românilor, copleșit de numărul vrăjmașilor, Ștefan pierde bătălia. Dar porunci celor rămași să se retragă în cetățile Moldovei. Oricât încercară, otomanii nu izbutiră să le ocupe. Venind iarna și nemaiavănd posibilitatea aprovizionării, sultanul e nevoit să poruncească retragerea. Urmărit de români și pierzând și prada de război, el trece umilit în imperiu. Astfel, bătălia de la Războieni cunoștea tot un sfârșit victorios.

Rămâne și azi una dintre cele mai frumoase evocări despre Ștefan cel Mare sugestivul portret despre firea, caracterul și obiceiurile marelui voievod, făcut de Grigore

Ureche în Letopisețul Țării Moldovei: „Fost-au acest Ștefan-Vodă om nu mare la stat... era om întreg la fire, neleneș, și lucrul său îl știa a-l acoperi și unde nu gândeai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși se vâra, ca, văzându-l, ai săi să nu se îndepărteze și pentru aceea rar război de nu biruia. Și unde biruia alții, nu pierdea nădejdea, că știindu-se căzut jos, se ridica deasupra biruitorilor”.

„APUSUL DE SOARE AL MUȘATINILOR”.

Ani în șir, în mâna lui Ștefan, steagul independenței a rămas mereu neînclinat. La 2 iulie 1504, el moare, întregul norod al Moldovei fiind adânc îndurerat de pierderea celui mai mare voievod al său. Ștefan cel Mare apunea ca un soare, soarele Mușatinilor, dar avea să răsară în amintirea poporului ca un astm etern, un voievod sfânt al istoriei noastre. Acest moment avea să-l dramatizeze Barbu Ștefănescu-Delavrancea în piesa „Apus de soare”.

GHBORGHE DOJA, „REGELE ȚĂRANILOR”.

GHEORGHE DOJA

În șirul luptelor pe care țăranii le-au purtat pentru a avea o viață mai bună, războiul țărănesc din anul 1514 ocupă un loc de seamă. Țăranii au avut mai mulți conducători. Cel mai vajnic dintre ei a fost Gheorghe Doja, un mic nobil secui din Transilvania. Acesta a avut și un frate, Grigore Doja, care a luat și el parte la luptă.

CAUZELE RĂZBOIULUI ȚĂRĂNESC DIN 1514

Țăranilor din Transilvania, fie ei români, maghiari, secui ori de alt neam, ca iobagi ce erau, li se umpluse paharul suferințelor. Trecuse aproape un veac de la răscoala de la Bobâlna și viața lor se înrăutățise cu fiecare an. Acum așteptau mocnind și cu inima deschisă spre libertate. Gheorghe Doja s-a ridicat din mijlocul celor oropsiți. El auzise că papa de la Roma organizase o cruciadă pentru a stăvili înaintarea otomană și că promisese celor care se înrolau în armatele cruciate eliberarea din iobăgie. El și mulți țărani, văzându-și visul cu ochii, au plecat spre Buda, unde se făceau înrolările. Dar nobilii din Transilvania, rămași fără brațe de muncă,

au început să chinuiască familiile celor plecați, pentru a-i sili pe țărani să se întoarcă. Aflând de aceste ticăloșii, țăranii conduși de Gheorghe Doja părăsesc tabăra de la Buda și se îndreaptă spre Transilvania pentru a se răfui cu nobilii.

LUPTE CRÂNCENE PENTRU LIBERTATE

Războiul țărănesc a fost organizat de la început. Alături de frații Doja s-au aflat și alți stegari inimoși, printre care Laurențiu Meszaroș. Țăranii știau pentru ce luptă și că puteau învinge, unindu-se toți iobagii cu sărăcimea orașelor. Curând, flacăra războiului cuprinse aproape întreaga Transilvanie și o parte din Ungaria. Spre nord, porniră cetele răsculate conduse de Laurențiu Meszaroș. Frații Doja porniră spre sud, spre Banat și ocupară cetatea Timișoarei. Nobilii știau că, atâta timp cât Timișoara se află în mâinile răsculaților, nu vor putea învinge. De aceea, asediară cetatea, cu forțe numeroase și bine înarmate, dispunând și de ajutor din partea voievodului Transilvaniei. Ei izbutiră să pătrundă în cetate, să-i prindă pe conducătorii luptelor și să înăbușe în sânge războiul țărănesc.

MOARTEA LUI GHEORGHE DOJA

Nobilii se răzbunară crâncen pe răsculați. Dar aveau nevoie de brațe de muncă. Juristul Verboczi întocmi un cod de legi numit „Tripartitum”, prin care țăranii au fost legați de glie pe veci. Pe Gheorghe Doja l-au așezat pe un tron înroșit în foc. Pe cap i-au pus o coroană tot înroșită în foc și i-au zis în batjocură „regele țăranilor”.

ÎNSEMNĂTATEA ȘI URMĂRILE RĂZBOIULUI ȚĂRĂNESC

Lupta țăranimii n-a fost în zadar. Cu cât erau mai uniți, cu atât și puterea lor era mai mare și nobilii trebuiau să țină seama de această forță uriașă. Ca și flamura Bobâlnei, care se transmisese celor din 1514, mesajul luptei avea să continue peste timp.

URMAȘI VREDNICI DE VLAD ȚEPEȘ ȘI ȘTEFAN CEL MARE

PUTEREA IMPERIULUI OTOMAN

În veacul al XVI-lea, Imperiul otoman, care cucerise noi teritorii, se afla în plină expansiune și mărire. Țările române sunt înconjurată de pașalâcuri și raiale și sunt supuse unui regim economic și politic sever, fără însă ca otomanii să le poată transforma în pașalâcuri. Domnitorii români, numiți de

Poartă prin firman, trebuie să plătească tribut, iar otomanii introduc monopolul asupra comerțului țărilor române.

DOMNII VREDNICE ȘI FOLOSITOARE ȚĂRII

Domnitorii Basarabi și Mușatini s-au arătat vrednici față de înaintașii lor. În Țara Românească, *Radu cel Mare* (1495 - 1504) inaugurează activitatea de tipărire a cărților. Astfel, în anul 1508, călugărul Macarie tipărește un „Liturghier” în limba slavonă, prima carte tipărită la noi. Radu cel Mare este și un însemnat ctitor. Din porunca lui se ridică Mănăstirea Dealu de lângă Târgoviște.

Un însemnat domnitor a fost *Neagoe Basarab* (1512 - 1521). Acesta s-a dovedit un bun diplomat. A menținut relații pașnice cu vecinii și plătind tributul a ferit Țara Românească de o intervenție otomană, dându-i răgazul necesar înfloririi economice și culturale. Continuând activitatea de tipărituri, se dovedește la rândul lui creator.

Scrie o carte intitulată „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”. Tot de numele acestui ales domnitor este legată minunata Mănăstire a Argeșului, care a fost ridicată la porunca și pe cheltuiala voievodului de către meșterul Manole, împreună cu calfele și ucenicii lui.

Un domnitor luptător, care a ridicat cu temeritate sabia pentru apărarea independenței, a fost și Radu de la Afumați.

Domnia lui se desfășoară, cu unele întreruperi, în anii 1522 - 1529. Pe piatra de mormânt a domnitorului din biserica mănăstirii de la Argeș sunt pomenite cele 20 de

bătălii de apărare pe care le-a condus și prin care a scăpat țara de a fi prefăcută în pașalâc.

În Moldova, domnesc mai întâi fiii lui Ștefan cel Mare, *Bogdan al III-lea* și *Ștefăniță-Vodă*. Apoi, *Petru Rareș* în două rânduri (1527 – 1538 și 1541 – 1546). Fiu al lui Ștefan cel Mare, el a continuat lupta de independență a Moldovei împotriva expansiunii otomane. În ultimul sfert al secolului al XVI-lea, domnește *Ion-Vodă*. Deși a avut o scurtă domnie (1572 – 1574), el s-a dovedit un vajnic luptător pentru independență, învingând în aprilie 1574 armatele otomane în bătălia de la Jiliște. Sultanul trimite însă din nou oștire numeroasă. Copleșit de numărul dușmanilor, trădat de boieri, Ion-Vodă este înfrânt la Roșcani. El se predă căpeteniei otomane, cu condiția ca românii să fie liberi să se întoarcă acasă, iar Moldova să rămână neatârnată. Ca și Radu de la Afumați, Ion-Vodă a fost un domn viteaz.

NEASEMUITELE FAPTE ALE LUI MIHAI-VODĂ VITEAZUL

ÎNAINTE DE A FI DOMN

Mulți au spus că Mihai Viteazul ar avea o origine modestă, dar el a fost cu adevărat fiul lui Pătrașcu-Vodă cel Bun. În tinerețea lui zbuciumată s-a ocupat cu negoțul și a devenit stăpân al multor pământuri. Apoi, datorită însușirilor sale deosebite, a devenit mare ban al Craiovei. Domnitorul Alexandru cel Rău a vrut să-l piardă, dar nu a izbutit. În anul

1593, Mihai primește firman din partea sultanului și se urcă în scaun la București.

ÎNCEPUTUL LUPTELOR CU OTOMANII

Mihai venise la domnie cu sprijinul Porții. Gândul lui a fost, din prima clipă, să scoată țara din apăsarea turcească. Nici n-a trecut bine un an și, în toamna lui

1594, Mihai poruncește uciderea cămătarilor turci care veniseră după bani la vistierie, în București. Corpul de oaste trimis de sultan să-i supravegheze mișcările a fost și el nimicit. Domnitorul Aron-Vodă al Moldovei, în înțelegere frățească și dreaptă

cu Mihai, procedează la fel în capitala sa, Iași. Sultanul se mânie auzind despre răzvrătirea celor doi domni români și trimite oști pentru a-i aduce legați la Istanbul și a-i ucide. Mihai, care era iute la faptă și un neîntrecut conducător de oaste, trecu ca fulgerul prin armatele cotropitoare, spulberându-le în trei bătălii: la Stănești, la Putineiu și la Șerpătești. Eliberă raialele de la Dunăre și îi urmări pe otomani până în trecătorile Balcanilor, pricinuindu-le mari pierderi.

MAREA EPOPEE DE LA CĂLUGĂRENI-GIURGIU

Supărat peste măsură de aceste umilitoare înfrângeri, care îi încurcau planurile nebunești de cucerire, sultanul organizează o expediție de pedepsire a lui Mihai-Vodă. Oștile otomane erau conduse de vestitul vizir Sinan-Pașa, îmbătrânit prin bătălii și experimentat conducător militar. Mihai nu prea a avut răgazul să organizeze apărarea țării așa cum trebuia. Luă totuși unele măsuri și îi atrase pe cotropitori într-un loc mlăștinos de pe apa Neajlovului, în dreptul satului Călugăreni.

Bătălia de la Călugăreni a început în zorii zilei de 13 august 1595. La început, armiiile lui Sinan capturează tunurile românilor și ocupă podurile de pe Neajlov. Dar Mihai nu i-a lăsat mult să triumfe.

Când soarele era în miezul zilei, el se avântă ca un leu pe pod, cu sabia ridicată, iar ai săi îl urmară. Otomanii începură să cadă ca spicele, secerați cu paloșul de români. Mulți se îneacă în mlaștini. Chiar Sinan-Pașa era să se înece, dacă nu-l salva un ienicer voinic. Totuși, își pierdu ultimii dinți din gură, chiulaful și feregeaua.

Biruința de la Călugăreni este una dintre cele mai răsunătoare din istoria românilor și ea stă cu cinste alături de bătăliile de la Posada, Rovine, Vaslui. Dar, după biruință, Mihai n-a putut fructifica victoria, rămânând cu puțini oameni, în timp ce otomanilor le soseau noi întăriri. Abia în primăvară a reluat lupta, când a primit ajutorul principelui Transilvaniei, Sigismund Báthory, cu care încheiase un tratat de alianță. El eliberează Muntenia. La Giurgiu, la trecerea Dunării, otomanii suferă o nouă

înfrângere, care mătură ca pe nimic falnica armată a lui Sinan-Paşa. Cei mai mulți otomani pier în luptă, iar mulți se îneacă în Dunăre.

PACEA CU OTOMANII

Deși învingător, Mihai încheie pace cu sultanul la 1597. Aceasta întrucât pierduse mulți ostași. Satele și târgurile fuseseră pârjolate, pierduse pe aliații săi din Moldova și Transilvania. Principii creștini din jur nu-i trimiteau niciun ajutor. Mihai a încheiat pacea mai ales pentru a se reface și a relua, când va fi mai puternic, lupta pentru apărarea independenței țării.

PRIMA UNIRE ȘI REFACEREA DACIEI DE CĂTRE MIHAI VITEAZUL

REFACEREA DACIEI

Odinioară, în vremea lui Decebal, dacii fuseseră uniți în hotarele aceluiași stat. Mihai Viteazul a fost acela care a avut forța de a uni din nou pe români și a reface în felul acesta Dacia. El știa că acest lucru era drept, deoarece locuitorii Țării Românești, ai Moldovei și ai Transilvaniei erau de același neam și lege, vorbeau aceeași limbă, aveau aceeași credință și aceleași obiceiuri.

UNIREA ȚĂRII ROMÂNEȘTI CU TRANSILVANIA

O situație critică îl determină pe Mihai să acționeze: Sigismund Băthory, principele Transilvaniei, care avea tratat de alianță cu Mihai, cedează conducerea voievodatului vărului său, Andrei Báthory. Acesta, nutrind dorința de a se înstăpâni și în Țara Românească, îi trimise vorbă lui Mihai să părăsească domnia. Amenințarea îl determină pe voievodul român, în octombrie 1599, să treacă munții în fruntea unei oști viteze. Îl învinge pe Andrei Báthory la Șelimbăr, lângă Sibiu. La 1 noiembrie 1599, Mihai intră triumfător în Alba Iulia, realizând în felul acesta primul pas spre unirea tuturor românilor.

PRIMA UNIRE POLITICĂ A ȚĂRILOR ROMÂNE

În primăvara anului următor, Mihai trece cu oști în Moldova, unde aliatul său, Ștefan Răzvan, fusese înlăturat de la domnie, cu sprijin polon, de către Ieremia Movilă. Aici însă nu mai găsește împotrivire. Cetățile care

rezistaseră în fața lui

Mohamed al II-lea acum s-au predat fără luptă lui Mihai. Astfel, în mai 1600, Mihai reușește să realizeze **prima unire politică a românilor** sub sceptrul său și să refacă vechea unitate a statului dac.

JERTFA LUI MIHAI

Dușmanii s-au ridicat cu ură împotriva unirii făptuite de Mihai. În anul 1600, Mihai e înfrânt la Mirăslău de oștile generalului George Basta. În acest timp, Ieremia Movilă redobândește tronul în Moldova, iar fratele său, Simion, ia domnia în Muntenia. Unitatea statului se destramă. Mihai Viteazul e nevoit să plece la împăratul Rudolf al II-lea pentru a-i cere ajutor. Târziu, în vara lui 1601, Mihai revine și se împacă cu Basta, pentru a lupta contra principelui Sigismund Băthoiy, care se întorsese în Transilvania. Datorită priceperii lui Mihai, la Gorăslău, pe Someș, se obține din nou biruința.

După această victorie, Mihai se îndreaptă spre Țara Românească pentru a-și relua domnia. Dar dușmanii săi se tem că Mihai va reface unitatea românilor. Unealta lor este generalul Basta. El trimite la Mihai un corp de mercenari ce îl surprind pe când se găsea în cortul său din Câmpia Turzii și îlucid mișelește. Trupul său a rămas pe veci în câmpia transilvană, iar capul a fost adus de slujitori credincioși la mănăstirea Dealu.

ÎNSEMNĂTATEA UNIRII ÎNFĂPTUITE DE MIHAI

Mihai reușise, pentru prima oară după Decebal, să-i aducă pe locuitorii acestor meleaguri în granițele aceluiași stat, îndreptățiți fiind prin limba pe care o vorbesc și conștiința de neam.

Unirea ar fi dat posibilitatea românilor să lupte cu toate forțele lor pentru apărarea pământului străbun. Deși zădărnicită, unirea a continuat să trăiască în inimile românilor. Urmașii lui Mihai au încercat după aceea să-i urmeze exemplul luminos.

Pe drept cuvânt scria Nicolae Iorga în „Istoria lui Mihai Viteazul” că: „Niciun român n-a mai putut gândi unirea fără uriașa lui personalitate, fără paloșul sau

secură lui ridicată spre cerul dreptății, fără chipul lui, de o curată și desăvârșită poezie tragică...”

URMAȘII LUI MIHAI VITEAZUL

DOI ÎNSEMNAȚI DOMNITORI: MATEI BASARAB (1632 - 1654) ȘI VASILE LUPU (1634 - 1653)

Timp de mai mulți ani, Matei Basarab, în Țara Românească, și Vasile Lupu, în Moldova, au contribuit la înflorirea țărilor române surori. Măsurile pe care le-au luat au fost foarte asemănătoare. Amândoi s-au îngrijit ca economia să fie prosperă, știind că numai astfel un stat este puternic, iar societatea progresează. Vremea lor a fost însemnată mai ales prin binefacerile culturii. În cele două țări surori a continuat activitatea de tipărire a cărților. Apar și primele legi scrise, cum ar fi „Carte românească de învățătură” (1646), „Pravila de la Govora” (1649) și „îndreptarea legii” (1652). Cele mai însemnate tipografii erau la Târgoviște și la Iași. O dezvoltare deosebită cunoaște învățământul. Matei Basarab înființează la Târgoviște o școală în limbile greacă și latină, iar Vasile Lupu organizează la Iași un colegiu în care se predă în limba latină. Se dezvoltă arta construcțiilor, sunt ridicate clădiri frumoase și biserici. De remarcat sunt Biserica Domnească din Târgoviște și Biserica Trei Ierarhi din Iași.

Un conflict armat iscat între cei doi domni din pricina ambiției lui Vasile Lupu de a dobândi tronul Țării Românești pentru fiul său, Ioan, se încheie cu înfrângerea moldovenilor în luptele de la Ojogeni și Nenișor. Pacea încheiată prevedea ca ambii domni să construiască, fiecare în țara celuilalt, o biserică. Astfel, Matei Basarab zidește mănăstirea Soveja, iar Vasile Lupu reface biserica Stelea din Târgoviște.

Pe plan extern, a fost continuată politica lui Mihai de unire a eforturilor celor trei țări românești în lupta pentru independență. Matei Basarab a încheiat o înțelegere asemănătoare cu principele Transilvaniei, Gheorghe Râkoczi I, pe care a continuat-o cu urmașul acestuia, Gheorghe Râkoczi al II-lea. Vasile Lupu a încheiat și el o înțelegere asemănătoare cu Gheorghe Râkoczi I. în cazul

alcătuirii unei ligi antiotomane, lui Matei Basarab i se acorda rolul cel mai important.

EPOCA LUI CONSTANTIN-VODĂ BRÂNCOVEANU BASARAB (1688 - 1714)

Constantin Brâncoveanu este unul dintre cei mai mari domnitori pe care i-a dat istoria românilor. În vremea lui, Țara Românească a cunoscut o dezvoltare culturală remarcabilă și un progres în toate domeniile. Pretutindenii, economia a luat un considerabil avânt.

Brâncoveanu s-a dovedit extrem de înțelept. El a întărit statul și oastea țării, chiar dacă nu a avut în vedere, în primul rând, războiul. Dar vremurile erau grele și domnitorul a acționat și ca om politic și diplomat iscusit. A știut astfel să mențină un echilibru cu marile puteri ale timpului: Imperiul otoman, Imperiul habsburgic, Imperiul rus. Domnia lui Brâncoveanu a cunoscut însă și o ciocnire armată, care nu a putut fi evitată prin acțiune diplomatică: lupta de la Zărnești din 1690, în urma căreia armatele habsburgice sunt înfrânte.

Epoca lui Brâncoveanu a fost și epoca celei mai însemnate culturi din Evul Mediu. Se intensifică activitatea tipografică, se introduce limba română în școală și biserică, pentru învățătura superioară de carte se înființează Academia Domnească. Pictorii, sculptorii și arhitecții se străduiesc să creeze cât mai multe frumuseți. Printre construcții se distin” palatul de la Mogoșoaia și biserica de la Hurez.

Râvnind la bogățiile și gloria domnitorului român, sultanul îl acuză de trădare și îl închide la Ediculé, în Istanbul. În ziua de 14 august 1714, lui Brâncoveanu i se taie capul, după ce mai întâi sunt retezate capetele fiilor lui și cel al vornicului Ianache. Brâncoveanu a rămas neplecat până în ultima clipă, n-a trădat credința și speranța în libertatea neamului românesc! De aceea, el a fost canonizat de biserica ortodoxă română între sfinții martiri.

UN DOMNITOR CĂRTURAR - DIMITRIE CANTEMIR

Dimitrie Cantemir a fost un om de aleasă cultură și

simțire, un savant recunoscut la vremea sa în întreaga Europă. El a scris mai multe lucrări de o mare valoare științifică, în domenii variate: istorie, geografie, filosofie, muzică. Printre acestea, la loc de cinste stau: „Istoria creșterii și descreșterii puterii otomane”; „Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor”; „Descrierea Moldovei”.

A avut o domnie scurtă (1710 - 1711), dar a nutrit dorința să elibereze Moldova de sub stăpânirea otomană și să-i asigure independența. S-a aliat cu Petru cel Mare, țarul Rusiei, cu care a încheiat un tratat pe picior de egalitate, dar alianța moldo-rusă a fost înfrântă în bătălia de la Stănilești (pe Prut), în anul 1711. După această înfrângere, Dimitrie Cantemir pierde tronul, fiind nevoit să-l urmeze pe țar în Rusia, unde va primi înalte demnități și va continua activitatea de om de cultură și scriitor.

POPORUL ROMÂN ÎN EPOCA FANARIOȚILOR ȘI SUB DOMINAȚIA HABSBUGILOR

ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI MOLDOVA SUB FANARIOȚI

După domniile glorioase ale lui Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir, sultanul nu mai avea încredere în domnitorii români. El începe să dea firman de domnie unor străini, proveniți din cartierul Fanar din Constantinopol. Domniile fanariote au durat în Țările Române peste o sută de ani. Fanarioții au format adevărate dinastii, unii dintre ei transmitând domnia din tată în fiu. Așa au fost familiile: Mavrocordat, Ipsilanti, Caragea, Ruset, Șuțu. Domniile fanariote au însemnat mai întâi o perioadă grea pentru popor, deoarece a sporit foarte mult povara dărilor de tot felul. Ei au contribuit și la întărirea jugului otoman. Totuși, unii domni fanarioți au avut meritul de a înlesni pătrunderea ideilor noi ale culturii apusene în Muntenia și Moldova.

TRANSILVANIA SUB HABSBUGI

La sfârșitul secolului al XVII-lea, Transilvania intră în sfera de dominație a Imperiului habsburgic. Acesta schimbă, jugul de lemn „otoman cu unul mai aspru, un, jug de fier”. Habsburgii măresc tributul pe care trebuia să-l plătească Transilvania și, prin aceasta, asuprirea

poporului, în primul rând a iobagilor. Ei încearcă să-i strămute pe români, să-i facă să-și uite pământul natal, credința și obiceiurile. Tot acum sunt colonizați, în Banat, șvabii. Aceste metode se vor înăspri la începutul secolului al XVIII-lea, când habsburgii ținesc și la teritoriile de la sud de Carpați, pentru a ajunge la Dunăre.

SENTIMENTUL NAȚIONAL

Românii vor rezista cu încredere nețărmurită în trecutul lor istoric și nu-și vor trăda nici credința și nici limba. În Transilvania, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, se va intensifica lupta românilor pentru drepturile lor. În martie 1791, cererile lor pentru recunoașterea drepturilor naționale sunt înfățișate la curtea imperială, în cunoscuta petiție „Supplex libbelus Valachorum”. Trimisă de Leopold al II-lea Dietei transilvane, petiția a fost respinsă. Lupta românilor însă nu a încetat. „Școala Ardeleană”, care avea reprezentanți străluciți în Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior, va susține originea latină a românilor, ca mijloc de rezistență împotriva actelor samavolnice ale habsburgilor. Pe această bază, în Transilvania, ca și pretutindeni în teritoriile locuite de români, se va naște sentimentul național, dorința românilor de a se uni la scara întregii țări cuprinse între Dunăre, Carpați și Mare.

De notat că, în secolele XVII-XVIII, se vor desfășura mai multe războaie între Imperiul otoman și Imperiul habsburgic: asediul Vienei (1683), bătăliile de la Buda (1686), Mohâci (1687), războiul din 1697 - 1699, încheiat prin victoria habsburgilor, și tratatul de pace de la Karlowitz (1699), războiul din 1716 - 1718, încheiat în favoarea habsburgilor prin pacea de la Passarowitz (1718), războiul din 1768 - 1774, prin care, victorioși, habsburgii impun Imperiului otoman pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774).

RĂSCOALA LUI HOREA PENTRU LIBERTATE ȘI DREPTATE SOCIALĂ

VIAȚA GREA A POPORULUI

În Transilvania stăpâneau habsburgii și nobilimea.

Țăranii iobagi, care lucrau pe pământurile nobililor, numiți și „robii pământului”, munceau din zori până-n seară și duceau o viață crâncenă. Locuitorii Munților Apuseni, numiți moți, trudeau în minele de aur, motiv pentru care mai erau numiți, pe drept, „robii aurului”.

HOREA LA ÎMPĂRAT

Conducătorul moților, Nicula Urs, zis Horea, se născuse în satul Albac din Apuseni. Era un bărbat dârz și neînfricat, care iubea mai mult decât orice libertatea. El a pornit însoțit de câțiva prieteni de nădejde, pe jos, până la Viena. Voia să ceară împăratului habsburgic Iosif al II-lea să îmbunătățească viața poporului și să-i redea drepturile răpite de nobili. Convingându-se însă că în zadar așteaptă îndurare de la curțile împărătești, Horea și însoțitorii săi s-au întors în Transilvania pentru a-și cuceri dreptatea prin luptă.

RIDICAREA POPORULUI ÎN ANUL 1 784

În primăvara anului 1784, Horea ridică la luptă pe moți. Furtuna care pornise din Munții Apuseni a cuprins, treptat, întreaga Transilvanie. Se ridicară pentru dreptate toți cei năpăstuiți, indiferent de ce neam erau. Ca și în trecut, orășenii săraci se alăturară și ei țăranimii. Stegarii năpăstuiților ajunseră la Deva și siliră nobilimea din cetate să accepte programul lor, care cerea: nobili să nu mai fie, darea s-o plătească toți și toți să muncească; nici iobagi să nu mai fie, ci doar oameni liberi.

„MOR PENTRU POPOR!”

Nobilii voiau să câștige timp pentru a-și grupa și concentra toate forțele de care dispuneau. Au cerut ajutor împăratului, care nu întârzie cu trimiterea armatei. Cetatea de piatră a Apusenilor a fost înconjurată. Lupta a fost pierdută. Horea, Cloșca și Crișan au fost prinși și întemnițați la Alba Iulia. În închisoare, Crișan s-a spânzurat cu nojițele de la opinci. Horea și Cloșca au fost trași pe roată, pe dealul „La furci” de lângă Alba Iulia. Ultimele cuvinte ale lui Horea au fost: „Mor pentru popor!”

În satul Albac era o bisericuță din lemn unde Horea a rostit jurământul, înainte de a porni la luptă. Această

bisericuță a fost mutată apoi în comuna Florica de lângă Pitești, iar azi se găsește la Olănești, nu prea departe de mănăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrân. Bisericuța străjuiește pe un delușor, fiind o amintire peste timp a chipului de luptător neînfricat al lui Horea.

REVOLUȚIA DIN 1821 CONDUSĂ DE TUDOR VLADIMIRESCU

DOMNUL TUDOR

Tudor Vladimirescu s-a născut în comuna Vladimiri din județul Gorj. Părinții săi erau moșneni. De mic a cunoscut asuprirea exercitată de boieri asupra celor nevoiași și a năzuit spre împlinirea dreptății norodului. În tinerețea lui zbuciumată participă la războiul ruso-turc din anii 1806 - 1812, conducând un corp de panduri împotriva Imperiului otoman. Mai târziu, îndeplinește dregătoria de sluger. În ianuarie 1821, văzând că asuprirea poporului a ajuns de nesuportat, atât din partea boierilor, a domnitorilor fanarioți, cât și a turcilor, Tudor se hotărăște să ridice poporul la luptă. Într-o Proclamație citită în fața mulțimii adunate la Padeș (Mehedinți), Tudor spunea: „Veniți dară fraților, veri de ce neam veți fi, pentru ca eu răul să-i pierdem pe cei răi și să ne fie nouă bine”. Iar pe boieri îi asemuiește cu balaurii și șerpii veninoși.

Deoarece s-a ridicat din popor și a slujit interesele acestuia, poporul l-a socotit pe drept conducătorul său, numindu-l Domnul Tudor.

TUDOR LA BUCUREȘTI

Sub steagul lui Tudor s-au strâns țărani, orășeni, panduri, arnăuți. În fruntea oștii sale, Tudor trece Oltul și, în martie 1821, ajunge la București, stabilindu-și tabăra pe Dealul Cotrocenilor.

Mulți boieri fug înspăimântați, în afară de câțiva, care rămân pentru a-l atrage pe Tudor de partea lor, dar Tudor rămâne neclintit apărător al poporului.

LUPTA POPOARELOR DIN SUD-ESTUL EUROPEI

În vremea aceasta, încep lupta de eliberare de sub stăpânirea otomană popoarele sârb, bulgar, grec. În 1816, se formase în Rusia, la Odesa, societatea secretă Eteria.

Aceasta era condusă de Alexandru Ipsilanti, iar membrii ei făceau parte din nobilimea greacă. Scopul pe care îl urmărea Eteria era de a ajuta mișcarea de eliberare din Grecia.

TUDOR ȘI IPSILANTI

Trecând spre Grecia prin teritoriile românești, Ipsilanti s-a purtat ca un invadator și ar fi dorit ca Tudor să i se subordoneze. Tudor, ca apărător al poporului, voia să sfărâme și dominația boierilor din țară. Apoi, cu poporul eliberat, să săvârșească fapte vitejești pentru a pune capăt dominației otomane.

SFÂRȘITUL LUI TUDOR

Între timp, armata turcă pătrunde în țară. Pentru a putea apăra țara de primejdia otomană, Tudor se îndreaptă spre Golești, urmărind să ajungă în Oltenia, de unde să strângă oști noi. Ipsilanti trimite pe urmele lui câțiva eteriști, care îl prind și îl ucid mișelește, aruncându-i trupul într-o fântână.

ÎNSEMNĂTATEA ȘI URMĂRILE LUPTEI

După uciderea lui Tudor Vladimirescu, oștile otomane înăbușă lupta pe care acesta o condusesese și totodată sfărâmă și slaba împotrivire a eteriștilor. Deși reprimată, Revoluția din 1821 a constituit un moment de mare însemnătate în lupta de veacuri a poporului român pentru dreptate și libertate. Ea a făcut ca domniile fanariote să sfârșească o dată pentru totdeauna, anunțând zorii Epocii Moderne.

REVOLUȚIA DE LA 1848

a

ANUL 1848 ÎN EUROPA

În anul 1848, în multe țări ale Europei, popoarele s-au ridicat la luptă pentru dreptate și libertate. Primul semnal l-a dat Franța, apoi lupta a izbucnit, pe rând, în statele germane și italiene, în Imperiul habsburgic, Ungaria, țările române. Dar marile imperii ale vremii, temându-se de revoluțiile ce urmăreau schimbarea ordinii învechite și nedrepte, s-au unit pentru a înăbuși în sânge lupta popoarelor.

O SINGURĂ REVOLUȚIE A ROMÂNILOR

Încă de la formarea sa, poporul român a avut aceleași idealuri, chiar dacă a fost nevoit să se organizeze separat în trei state românești. În anul 1848, idealurile comune au reieșit din programele de luptă, care conțineau aceleași prevederi, și din acțiunile comune pe care le-au desfășurat revoluționarii. Țăranii, cei mai numeroși în societate, urmăreau să se elibereze pe deplin de iobăgie și să capete pământ; lucrătorii voiau să-și îmbunătățească simțitor condițiile de muncă și de viață; reprezentanții noii clase – burghezia și intelectualii cu vederi înaintate, voiau să schimbe în bine societatea, Toți doreau lichidarea oricărui jug străin și unirea românilor într-un singur stat.

MOMENTE LUMINOASE DIN DESFĂȘURAREA REVOLUȚIEI ROMÂNE

Abia venise primăvara. La 27 martie 1848, în Iași s-a întrunit o adunare la care au participat vreo mie de persoane. Printre participanți se distingeau poetul Vasile Alecsandri, scriitorii Alecu Russo și Costache Negri, omul politic Alexandru Ioan Cuza. S-a întocmit un proiect de constituție, de fapt o petiție către domnitorul Moldovei, Mihail Sturdza. Da. **r** domnitorul a respins petiția și a poruncit armatei să risipească adunarea. Fruntașii au fost trimiși sub pază la Galați, pentru ca de acolo să fie trecuți în Imperiul otoman. Ei reușesc să scape și trec munții la Brașov, unde frații români din Transilvania pregăteau lupta.

În 3 mai 1848, pe Câmpia Libertății de la Blaj, se adună o mulțime de oameni, în număr mare fiind țăranii. În fruntea impresionantei mulțimi erau Simion Bărnuțiu, Timotei Cipariu, Gheorghe Barițiu, Avram Iancu. Simion Bărnuțiu citește dorințele poporului român, în care se cereau, mai întâi, desființarea iobăgiei și drepturi egale pentru români, care constituiau majoritatea populației din Transilvania și celelalte națiuni: unguri, sași, secui. Dar, cum aceste dorințe nu puteau fi împlinite decât în cadrul statului român, s-a strigat ca o fierbinte chemare: „Noi

vrem să ne unim cu Țara”.

La 9 iunie și românii munteni se adună la Islaz, unde cer aceleași libertăți, printre care desființarea clăcii și împrăștierea țăranilor. La 11 iunie izbucnește revoluția la București. Aici, poporul a avut în lupta lui conducători vrednici ca: Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, C.A. Rosetti, I. Heliade Rădulescu, Al. Gh. Golescu, Gheorghe Magheru, Ana Ipătescu. Întreaga vară, revoluția s-a desfășurat victorios, dar în toamnă, armatele otomane pătrund în țară și în București, înăbușind revoluția. De neșters va rămâne episodul de la 13 septembrie

1848, când pompierii ce își aveau cazarma în Dealul Spirii, sub conducerea căpitanului Pavel Zăgănescu, au angajat lupta, mulți căzând pentru apărarea libertății.

Pe pământul Transilvaniei revoluția a continuat. Revoluționarii maghiari, în frunte cu Kossuth Lajos, care dezlănțuiseră revoluția la Pesta, cereau în programul lor încorporarea Transilvaniei la Ungaria.

Această intenție i-a ridicat pe românii ardeleni la luptă, sub conducerea lui Avram Iancu. În cele din urmă, armatele imperiale, împreună cu cele ale Rusiei țariste, au înăbușit, în august

1849, atât revoluția română, cât și pe cea maghiară.

Revoluția română a fost ca un cântec avântat, dar și ca un zbor de vultur căruia i s-a frânt aripa. Totuși, revoluția română a înlăturat rânduielile feudale, chiar dacă nu pe deplin, făcând tot mai mult loc afirmării societății noi, burgheze. De la 1848, românii intrau pe deplin în Epoca Modernă și aspirau să-și realizeze alte două mari acte naționale: unirea și independența!

ȚĂRILE ROMÂNE, MUNTENIA ȘI MOLDOVA, SE UNESC

DORINȚA DE UNIRE A ROMÂNILOR

Românii din Muntenia și Moldova, ca de altfel și cei din Transilvania, erau însuflețiți de aceeași dorință arzătoare de a se uni într-o singură țară. Pentru aceasta luptaseră înaintașii lor sub Mihai Viteazul la 1600. De atunci, lupta nu mai încetase, cunoscând momente

înălțătoare la 1848. Acum însă, după trecerea atâtor veacuri, erau hotărâți să sece râul despărțitor, Milcovul, și să fie tot una, gândind la clipa când vor putea să întindă hora și cu frații de peste munți.

LUPTA PENTRU UNIRE

În anul 1857, la Iași și la București se formează Divanuri Ad-Hoc pentru a hotărî Unirea. Din divanuri făceau parte reprezentanți ai boierimii, ai burgheziei, ai intelectualilor și ai țăranimii, cum erau: Mircea Mălăieru, Constantin Tănase și Moș Ion Roată.

Divanurile întocmesc cereri pe care le trimit spre aprobare celor șapte mari puteri întrunite în Conferința de la Paris. Cele trei imperii – otoman, habsburgic și țarist – care se opuneau Unirii, hotărăsc ca țările române să se unească sub numele de Principatele Unite ale Moldovei și ale Țării Românești, ca fiecare principat să-și aleagă un domnitor, adunări și guverne separate și să aibă capitala sa, la Iași și București.

BIRUINȚA UNIRII

Poporul și-a luat soarta în propriile mâini. El înfrânge voința marilor puteri și determină adunările să aleagă același domnitor, în persoana lui Alexandru Ioan Cuza, patriot cunoscut încă din timpul Revoluției de la 1848. Acesta este ales la 5 ianuarie 1859, în Moldova, și la 24 ianuarie 1859, în Muntenia. În felul acesta, ziua de 24 Ianuarie devine una dintre cele mai însemnate sărbători naționale ale

românilor, ziua Unirii Principatelor, prima etapă a formării statului național român modern.

ÎNSEMNĂTATEA DOMNIEI LUI CUZA

Domnitorul Alexandru Ioan I și primul ministru Mihail Kogălniceanu au realizat, între anii 1859 – 1866, o serie de reforme care au consolidat Unirea, au modernizat statul și au contribuit la întărirea lui. După ce la 24 ianuarie 1862 se unifică adunările, guvernele, capitalele, iar țara se va numi **România**, au fost efectuate: reforma

agrară, reforma învățământului, a armatei, a justiției, reforma administrativă etc. în felul acesta, chipul lui Alexandru Ioan I rămâne ca o făclie ce a ars cu folos, spre binele patriei noastre!

GLORIOSUL RĂZBOI PENTRU INDEPENDENȚĂ DE LA 1877

VIS DE VEACURI

Anul 1877 îi va chema pe români la jertfa pentru realizarea unui mare ideal - independența națională. Dar acest deziderat venea de departe, din adâncurile istoriei, continua visul de veacuri al strămoșilor care dăduseră mereu jertfe pentru libertate.

MIHAIL KOGĂLNICEANU PROCLAMĂ INDEPENDENȚA

Imperiul otoman continua să-și exercite dominația asupra popoarelor din Balcani. Nici România nu era scutită de plata tributului, iar Imperiul otoman impunea țării noastre multe bariere în desfășurarea comerțului.

Între 1875 - 1876 sârbii, bulgarii, muntenegrenii se ridică la luptă. Rusia țaristă, care era interesată să lovească în rivalul său, Imperiul otoman, promite ajutor. În acest scop, țarul pretindea trecerea trupelor ruse pe teritoriul României, la sud de Dunăre, unde se aflau oștile otomane. Primul ministru Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu, care era atunci ministru de externe, au plecat în fruntea unei delegații la Livadia, în Crimeea, unde au purtat convorbiri cu țarul Alexandru al II-lea și cancelarul Gorceakov. Ca rezultat al acestor convorbiri, la 4 aprilie 1877, se semnează la București o convenție româno-rusă, în care se stabileau condițiile trecerii trupelor ruse prin România și participarea, la nevoie, a românilor la război.

Aflând de această convenție, otomanii încep să bombardeze porturile românești de la Dunăre: Brăila, Calafat, Bechet, Oltenița, Călărași. Artileria română a răspuns bombardând Vidinul. În felul acesta, s-a ajuns la o stare de război între România și Turcia. Mobilizată, armata română a asigurat trecerea Dunării de către armatele ruse.

În tot acest timp, românii au așteptat momentul de a începe și ei lupta.

La 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu proclamă independența României în Adunarea Deputaților. Într-un discurs istoric el spunea: „Suntem independenți: suntem națiune de sine stătătoare... suntem o națiune liberă și independentă”.

INDEPENDENȚA, CAUZĂ A ÎNTREGULUI POPOR

Dar nu era de ajuns numai proclamarea independenței. Ea trebuia consfințită prin luptă. La scurt timp după ce încep operațiuni militare împotriva oștilor otomane, armatele ruse suferă înfrângeri. Atunci, comandamentul rus cere ajutor grabnic lui Carol I și „junei armate române”. Românii trec Dunărea pe la Calafat și intră cu hotărâre în luptă, dornici, ca și străbunii lor, să scuture jugul străin. Independența a fost aspirația întregului popor român. La luptă au participat românii din toate părțile țării, atât din teritoriul României, cât și din teritoriile românești aflate atunci sub stăpâniri străine.

EROISMUL ROMÂNILOR

Pornind la luptă cu eroismul lor legendar, românii s-au acoperit de glorie în luptele de la sud de Dunăre, luptând nu numai pentru propria libertate, ci și pentru a ajuta poporul bulgar, ca și alte popoare subjugate, să-și obțină independența.

De neuitat vor rămâne faptele de vitejie ale atâtor oșteni căzuți la datorie cu fața la dușman sau supraviețuind războiului, în luptele de la Grivița, Rahova.

Plevna (unde comanda supremă a forțelor româno-ruse a aparținut domnitorului Carol I), Smârdan, Vidin: căpitanul Valter Mărăcineanu, maiorul George Șonțu, soldatul Grigore Ion din Ploiești, maiorul Moise Grozea din Banat, Gheorghe Țintilă.

Iar ca Leonida, Candiano Popescu... Numărul lor este imens! Numele lor se păstrează în cărțile de istorie ce descriu faptele de vitejie ale românilor sau încrustate în zidul mausoleului de la Plevna ori al celui de la Grivița. Alte nume au rămas necunoscute, dar toate s-au contopit

într-unul singur: acela de român! Eroismul s-a manifestat în multiple feluri. Desigur, mai întâi în lupta cu arma în mână, asaltând și cucerind prin mari jertfe redutele Grivița, Rahova și cetatea Plevna sau în crâncena bătălie de la Smârdan.

Vasile Alecsandri a fost poetul ce a glorificat anul 1877. Poezii din ciclul „Ostașii noștri”, ca „Sergentul”, „Peneș Curcanul”, „Hora de la Grivița”, „Căpitanul Romano”, vor rămâne nemuritoare, ca și faptele eroilor înșiși; Nicolae Grigorescu a pictat, schițând chiar pe linia frontului, multe scene de război și, mai ales, celebra pânză „Atacul de la Smârdan”; medicii, în frunte cu generalul Carol Davila, au îngrijit pe răniți, salvând multe vieți omenеști și redând pe unii luptei. Pe drept cuvânt spunea în poezie Vasile Alecsandri, referindu-se la eroismul românesc: „Astăzi lumea ne cunoaște, / Român zice, viteaz zice!”

Pornind la luptă cu eroismul lor legendar, românii s-au acoperit de glorie.

ÎNSEMNĂTATEA CUCERIRII INDEPENDENȚEI

În noiembrie 1877, când a căzut cetatea Plevnei, comandantul suprem al oștilor otomane, Osman-Pașa, a predat steagul cetății colonelului român Mihail Cerchez. După alte biruințe, care au permis trupelor ruse să înainteze până la Adrianopol, sultanul s-a văzut nevoit să consimtă la încheierea păcii. Tratatul s-a semnat mai întâi la San-Stefano și apoi la Berlin. Prin tratatul de la Berlin (1878), România.

Serbia și Muntenegru deveneau independente. Românii reluau străvechiul teritoriu românesc al Dobrogei, care fusese stăpânit, așa cum se știe, de Mircea cel Bătrân. În felul acesta, România intra și în posesia portului Constanța, dobândind ieșire la mare. Pe plan politic.

Războiul de Independență se desfășurase în vreme ce domnitor era prințul Carol, venit în țară în anul 1866, după abdicarea domnitorului

Alexandru Ioan I. Prințul Carol făcea parte dintr-o dinastie domnitoare din Prusia, numită Hohenzollern. În

1881, statul român s-a proclamat regat și Carol I - rege.

Cucerirea independenței a constituit un moment de răscruce în România, accelerând intrarea sa pe calea dezvoltării moderne.

RĂSCOALA ȚĂRANILOR DE LA 1907

La sate, viața era din ce în ce mai grea pentru majoritatea țăranilor, care, siliți de mizerie, s-au văzut nevoiți să-și vândă ogorul cu care fuseseră împroprietăriți, la 1864, de Cuza. Astfel, ei trebuiau să muncească pe pământul moșierilor, în schimbul obținerii produselor necesare traiului. De la o vreme, boierii au început să dea, pentru o sumă de bani, administrarea moșiei unor arendași, care încercau să obțină venituri cât mai mari, plătind munca țăranilor cu din ce în ce mai puține cereale. Astfel jecmăniți, țăranii ajunseseră muritori de foame, produsele primite neajungându-le să-și hrănească familiile din toamnă până în primăvară. În aceste condiții, pelagra și tuberculoza storceau, la fel de nemiloase, vloga din acești năpăstuiți de sărăcie.

Nemulțumirea țăranilor s-a transformat în răzvrătire în februarie 1907, când, începând din satul Flămânzi, din nordul Moldovei, focul răscoalei s-a întins în toate județele țării, cu deosebire în Botoșani, Dorohoi, Iași, Suceava, Neamț, Roman, Bacău, Vaslui, Fălciu, Râmnicu-Sărat, Buzău, Teleorman, Vlașca, Olt. Pojarul răscoalei a fost înăbușit cu forța, unele sate fiind distruse cu tunul și mulți țărani plătind cu viața încercarea de a-și îmbunătăți soarta și de a pedepsi nedreptatea.

Aceste evenimente tragice dovedeau că sunt necesare o nouă împroprietărire și adoptarea unor măsuri de ușurare a vieții acestei mari categorii sociale, a cărei muncă stătea la baza bunăstării societății. Mulți scriitori și oameni politici au protestat împotriva barbariei cu care a fost înăbușită răscoala, între ei, glasul lui Iorga a fost cel mai puternic în rostirea unui blestem la adresa celor care i-au adus pe țărani în această situație, iar Liviu Rebreanu a înfățișat, în zguduitorul său roman „Răscoala”, dramatismul acestui grav eveniment social de la începutul

secolului XX.

ROMÂNIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1914 - 1918)

MARILE PUTERI DEZLĂNȚUIE RĂZBOIUL

La 15 iulie 1914, invocând drept pretext atentatul de la Sarajevo împotriva principelui moștenitor al Austro-Ungariei, Franz-Ferdinand, marile puteri încep un război de mari proporții, care se întinde treptat, pornind din Europa, pe toate continentele. Ele s-au grupat în două mari tabere militare: *Tripla înțelegere* (Antanta), din care făceau parte Anglia, Franța și Rusia, și *Tripla Alianță*: Germania, Austro-Ungaria și, la început, Italia. Statele mici s-au alăturat, pe rând, unuia sau altuia din cele două blocuri, în funcție de interesele pe care le urmăreau. Prin atitudinea ei agresivă, urmărind dominația lumii, Germania grăbește declanșarea războiului.

NEUTRALITATEA ROMÂNIEI

Primul Război Mondial a început în iulie 1914. Doi ani (1914 - 1916) România a fost neutră. În acest timp, guvernul român a fost atent la desfășurarea operațiunilor militare pe fronturile de luptă, interesul românilor de a intra în război nu era acela de a ocupa teritorii ce nu le aparțineau, ci de a elibera teritoriile românești aflate sub stăpânire străină. În acest scop, o delegație română condusă de primul ministru Ion I.C. Brătianu a mers la Londra, unde a purtat tratative cu reprezentanții Antantei. La 4 august 1916 s-a semnat la București un tratat de alianță între România și puterile Antantei, precum și o convenție militară. Conform acesteia, România a intrat în război la 14 august 1916, de partea Antantei, hotărâtă ca prin luptă și jertfă, ca de atâtea ori în frământata sa istorie, să reîntregească hotarele strămoșești.

ROMÂNII TREC CARPAȚII

Armatele române au trecut Carpații în Transilvania pentru a o elibera de sub stăpânirea Austro-Ungariei. Umbrele lui Mihai și Iancu stăruiau vii în inimile soldaților. Din nou se cânta „Deșteaptă-te, române!”, imnul de la

1848, și marșul zilei „Treceți batalioane române Carpații”. Frații din Transilvania îi primesc cu urale și flori. Ostași români luptă cu entuziasm, izbutind să elibereze o parte din sudul Transilvaniei, deși erau în condiții de inferioritate numerică și slabă dotare cu armament. Trupele germane și austro-ungare au început curând ofensiva spre Carpați, silindu-i pe români să se retragă.

Pe Olt și pe Jiu, românii au înscris pagini de măreață epopee. Au murit la datorie ostași și ofițeri. Pe valea Jiului a căzut la datorie generalul Ion Dragalina, iar pe Olt, generalul David Praporgescu. În Dobrogea, armatele germane, la care s-au adăugat armate bulgare și turcești, au dat o grea lovitură românilor, lipsiți de sprijinul militar pe care Antanta se obligase prin tratat să îl dea. O altă grupare masivă germană a pătruns pe la Zimnicea, trecând Dunărea în teritoriul românesc.

Armatele române erau în pericol de a fi prinse între două fronturi. În aceste grele condiții, se ordonă retragerea în Moldova. Curtea regală, regele Ferdinand, guvernul și administrația și-au mutat sediul la Iași. Germanii ocupă Muntenia și capitala țării, motiv pentru care situația românilor era foarte grea.

STRĂLUCITELE VICTORII DE LA MĂRĂȘTI, MĂRĂȘEȘTI, OITUZ

În vara anului 1917, dușmanii, care ocupau atunci aproape tot pământul țării, se aruncă asupra Moldovei. Cu eroismul legendar de care dăduseră dovadă moșii și strămoșii lor, apărându-și cu strășnicie moșia, sub deviza „Pe-aici nu se trece!”, românii au obținut strălucite biruințe pe frontul de la Mărăști, Mărășești, Oituz. Numele lor a rămas încrustat pe vecie în bronzul istoriei. Între ei: generalul Alexandru Averescu, generalul Eremia Grigorescu, căpitanul Grigore Ignat, grenadierul Constantin Mușat, sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu, eroina de la Jiu. Mausoleul de la Mărășești străjuiește și astăzi ca semn de cinstire peste veacuri a faptei românești de atunci. Această biruință a însemnat începutul izgonirii dușmanului de pe pământul țării și a apropiat ziua Unirii

celel mari și depline a românilor.

MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918

UNIREA VINDE DIN TRECUT!

Ca și independența, lupta pentru Unire aparține veacurilor de luptă și jertfă, dorinței tuturor românilor de a trăi într-o singură țară, în hotarele ei strămoșești. Fapta lui Mihai de la 1600 se izbise de vitregia vremurilor, dar rămăsese în inimile românilor. La 24 Ianuarie 1859, se uniseră doar Țara Românească și Moldova. În urma Războiului de Independență din 1877 și Dobrogea revenise la patria mamă. Totuși mai erau teritorii românești stăpânite de străini. Clipa Unirii celel mari se apropia cu pași repezi!

ADUNAREA ISTORICĂ DE LA ALBA IULIA

Germania și Austro-Ungaria au fost înfrânte în război. Imperiul austro-ungar s-a prăbușit și popoarele oprimite s-au eliberat. În felul acesta s-a creat și pentru români posibilitatea de a realiza Unirea. În martie 1918, străvechiul teritoriu românesc dintre Prut și Nistru, numit Basarabia, care fusese ocupat de Rusia țaristă, se unește cu România. În noiembrie 1918, același lucru se înfăptuiește și cu Bucovina.

În Transilvania, oameni politici patrioți, care cunoscuseră închisorile și prigoana statului austro-ungar în neclintirea cu care au luptat pentru libertatea națională, au declanșat o vastă campanie de mobilizare a întregii suflări românești, pentru a-și exprima, într-o mare adunare plebiscitară, dorința firească de a se elibera de sub asuprirea străină. Între ei, în primele rânduri, se afla preotul Vasile Lucaciu, cel ce suferise, în procesul celor 300 de memorandiști, de la 1894, cea mai aspră condamnare: cinci ani de temniță.

La 1 Decembrie 1918, Marea Adunare populară de la Alba Iulia hotărăște unirea Transilvaniei cu România. Actul de proclamare a Unirii a fost citit de unul dintre fruntașii luptei naționale, Vasile Goldiș. Peste 100.000 de participanți la acest eveniment istoric măreț, purtând eșarfe tricolore și strigând „Trăiască România!”, au

aprobat cu bucurie nestăvilită unirea Transilvaniei cu Țara. Ei cântau imnul scump românilor: „Pe-a nostru steag”. Reprezentanții ungurilor, ai germanilor și ai șvabilor au aprobat și ei acest act istoric.

ÎNSEMNĂTATEA ȘI ÎNVĂȚĂMINTELE UNIRII

Unirea cea Mare a însemnat încununarea unei lupte seculare și realizarea *statului național unitar român*, eveniment ce s-a împlinit sub sceptrul regelui Ferdinand. Un rol important în desăvârșirea Unirii l-au avut Iuliu Maniu și Ionel I.C. Brătianu. Totodată s-a putut vedea că, dacă românii n-ar fi dat noi jertfe, nici această Unire nu le-ar fi venit de-a gata, din bunăvoința marilor puteri, la masa tratativelor. Eroismul poporului s-a dovedit încă o dată o forță de neînvins, care deschidea României calea afirmării ei depline în istorie.

PROGRESE CULTURALE

Epoca Modernă (1848 - 1918) a înregistrat și un avânt deosebit în viața culturală a țării. Scriitori, poeți, artiști, istorici, oameni de știință vor îmbogăți cultura românească pe toate planurile. Acum se afirmă Nicolae Bălcescu, I. Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, strălucita generație de la 1848, urmată imediat de Alexandru Odobescu, B.P. Hașdeu, Al. Davila, Titu Maiorescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coșbuc, I.L. Caragiale, B. Șt. Delavrancea, precum și de geniul poeziei românești, Luceafărul ei, „poetul nepereche”, Mihai Eminescu.

Exceptând „Școala Ardeleană” (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior) - care afirmase cu putere sentimentul național și conștiința națională - și pe poeții Văcărești - care înseamnă începutul literaturii noastre culte -, generația de la 1848 a marcat o primă treaptă în slujirea sfintelor idealuri românești de unitate și independență. Cel mai de seamă dintre ei, „bardul de la Mircești”, Vasile Alecsandri, legat idisolubil de cele trei mari momente istorice ale afirmării națiunii române și ale Epocii Moderne (1848, 1859, 1877), a fost expresia

„poetului ce cântă a patriei mărire”. Ca întreaga sa generație, el a avut grijă, urmând îndemnul lui Ienăchiță Văcărescu, să lase moștenire urmașilor „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire”.

Cât de frumos o spune Alecsandri, la nașterea ca poet a lui Eminescu:

„E unul care cântă mai dulce decât mine?

Cu-atât mai bine țării, și lui cu-atât mai bine.

Apuce înainte s-ajungă cât de sus.

La răsăritu-i falnicse-nchină-al meu apus”.

La rândul lui, Eminescu lăsa urmașilor, ca un alt minunat testament spiritual, comoara poeziei sale și dorința fierbinte ca la trecutul ei mare România să aibă parte și de un mare și fericit viitor. Poetul a dezvăluit sensibilitatea și profunzimea de gândire a neamului său, a dat strălucire cuvântului și s-a impus ca o culme către care a tins de atunci sufletul românesc.

Ca poet național, Mihai Eminescu a fost strâns legat de întreaga noastră istorie; prin geniul său a dus peste hotare, mai bine decât oricine, faima și specificul națiunii române, astfel încât se poate spune despre România că este patria lui Eminescu, așa cum, de pildă, se spune despre Italia că este patria lui Dante, Anglia - a lui Shakespeare, Spania - a lui Cervantes.

George Enescu, un alt geniu al spiritualității românești, își va începe activitatea în acel sfârșit de Epocă Modernă, strălucit mesager dăruit de poporul român culturii universale. Pe un alt plan deci, dar tot de înaltă simțire și spiritualitate românească, de multe ori în străinătate se vorbește despre România drept „patria lui George Enescu”.

Epoca Contemporană, deschisă de Marea Unire din 1918, și-a găsit maxima afirmare pe plan cultural în perioada interbelică (1918 - 1939). Continuând tradițiile culturii românești din Evul Mediu și Epoca Modernă, românii au dat din nou oameni de mare valoare culturii universale. Demnă de remarcat este prezența unor personalități de răsunet internațional și de prestigiu în

toate domeniile culturii.

Literatura clasică românească este dezvoltată de titanii realismului nostru: Mihail Sadoveanu (supranumit și „Ceahlăul prozei românești”), scriitor profund, care scrie opere remarcabile, precum „Frații Jderi”, „Neamul Șoimăreștilor” sau „Baltagul”; Liviu Rebreanu, scriitor complex și profund, cu romanele sale sociale și istorice: „Ion”, „Răscoala”, „Pădurea spânzuraților”; Cezar Petrescu, în romanele sale, creează o galerie imensă de personaje, putând fi asemuit cu Balzac al francezilor (în romanul cel mai reprezentativ, „Întunecare”, este admirabil zugrăvită lumea românească ieșită din Primul Război Mondial); nemuritoare rămâne opera lui Camil Petrescu, prin romanele sale „Un om între oameni” (viața lui Nicolae Bălcescu) și „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” (popas la același capitol al războiului de reîntregire al românilor).

În paralel cu prozatorii, se remarcă poeții, dintre care excelează Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Barbu, Octavian Goga, Șt. O. Iosif, Lucian Blaga – genii ale simțirii și gândirii românești.

Realismului i se adaugă și alte curente ca: semănătorismul, poporanismul (având ca reprezentant pe C. Stere) și mai ales simbolismul, pornind de la poetul Alexandru Macedonski și continuând cu poezia muzicală a lui Ion Minulescu. Au apărut și curente de avangardă, care, pentru a atinge originalitatea și a se impune, cultivau o literatură și artă abstracte, în afara realității cotidiene. Astfel au fost cubismul, dadaismul, futurismul (gândirea despre viitor) etc. Majoritatea acestor curente nu s-au putut însă concretiza în opere de substanță, dovedindu-se doar experiențe.

Acestor mari creatori, li se adaugă nume de ales răsunset și în plan universal, precum Mircea Eliade, Eugen Ionescu și Constantin Noica. În jurul principalelor publicații ale vremii interbelice se nasc adevărate centre de creație literară și artistică, cum ar fi: „Viața Românească”, sub conducerea lui Garabet Ibrăileanu,

„Zburătorul”, îndrumat de Eugen Lovinescu și „Gândirea”, al cărei ideolog a fost poetul Nichifor Crainic. La cei doi mari critici literari, Ibrăileanu și Lovinescu, teoria și critica literară au adăugat numele prestigioase ale lui George Călinescu și Tudor Vianu.

Arta dăruiește pe inegalabilul Constantin Brâncuși. Acesta creează o operă de mari proporții, de inspirație populară, careia îi imprimă suflul modern în lucrări ca: Masa tăcerii, Poarta sărutului, Coloana Infinitului, Pasărea măiastră. Nume și opere de neuitat în domeniul picturii vor înscrie: Th. Pallady, G. Petrașcu, Nicolae Tonitza, Camil Ressu, Jean Al. Steriadi, Ion Țuculescu. Toți aceștia continuă, într-o nouă concepție și viziune artistică, opera marilor înaintași ai Epocii Moderne: Nicolae Grigorescu, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, Carol Storck, Ion Andreescu, Ștefan Luchian. Arhitectura românească reliefează puternica personalitate a lui Ion Mincu și Petre Antonescu. George Enescu duce arta componistică la apogeu prin „Rapsodia română”.

Din peisajul disciplinelor umaniste, istoria, patronată de muza Clio, este strălucit reprezentată de marele nostru cărturar Nicolae Iorga, „Luceafăr al istoriei românilor, care are o operă vastă, ca și a lui Dimitrie Cantemir odinioară, înscrisă în mai multe domenii ale culturii și ale creației. Alături de el, se impun prestigioșii A.D. Xenopol, Vasile Pârvan, D. Onciul, Gh.

Brătianu, Ion Nistor, Ioan Lupaș. Filosofia românească prezintă nume de mare prestigiu: Lucian Blaga, Mircea Eliade, P. P.

Negulescu, Emil Cioran, C. Rădulescu-Motru, Nae Ionescu, D.D. Roșca. În sociologie se remarcă Dimitrie Gusti.

Nu există domeniu al științelor pe care creatorii români să nu-l fi cercetat și onorat prin mari și durabile opere. Să nu-i uităm astfel pe nemuritorii temerari ai tehnicii aviației, ai zborurilor înalte: Aurel Vlaicu, Traian Vuia, Henri Coandă; pe matematicienii: Gh. Țițeica, Dimitrie Pompeiu, Traian Lalescu; pe fizicienii Ștefan

Procopiu, Horia Hulubei, Eugen Bădărău; pe chimiștii: Gh. Spacu, C. Nenițescu și G. Longinescu; pe geografii: Simion Mehedinți și Gh. Vâlsan; pe geologii: I. Simionescu, Gh. Munteanu-Murgoci și Ludovic Mrazek; pe biologii: Emil Racoviță, Grigore Antipa. Știința medicinei a fost ilustru reprezentată de Victor Babeș, Ioan Cantacuzino, Gheorghe Marinescu. În științele juridice s-au distins: Nicolae Titulescu (unul dintre cei mai mari diplomați ai perioadei interbelice), Mircea Djuvara, Andrei Rădulescu.

Sunt numai câteva nume de oameni iluștri cu care cultura noastră se afirmă și se mândrește. Ei au făcut onoare țării, fiind, prin cultură, la înălțimea faptelor de seamă din istoria românilor.

CU FAȚA SPRE VIITOR

(SINTEZĂ CRONOLOGICĂ DE ISTORIE CONTEMPORANĂ)

Mare bucurie cuprinsese sufletele românilor în acea zi de

1 Decembrie a anului 1918! Deși era în plină iarnă, parcă venise primăvara pe plaiurile românești. Patria română semăna cu o mamă căreia mâini hrăpărețe îi răpiseră copiii și acum îi regăsea, după amar de ani, și putea fi fericită să-i strângă la pieptul ei. Poporul român își glorifica eroii căzuți la datorie pentru reîntregirea neamului. Toți știau însă cât de mari fuseseră jertfele pentru ca România să renască în hotarele ei strămoșești. Războiul pricinuisse pagube uriașe, atât materiale, cât și umane. Economia era ruinată. Mulți dintre cei întorși la vetre erau mutilați de focul războiului. Câte familii în suferință, câți părinți și copii care-i plângeau pe cei dispăruți!

Dar poporul român a găsit iar acea forță care să-l ajute să nu se plece în fața greutăților, ci să privească încrezător viitorul. A muncit și de astă dată cu sârg, pentru a-și vindeca rănile, pentru refacerea și renașterea României. Binefacerile nu au întârziat să se arate. Un rol important în refacerea vieții economice l-a avut faptul că, acum, bogățiile întregii țări puteau fi folosite de români în

scopul progresului societății românești. Legăturile dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților, care veacuri de-a rândul fuseseră menținute doar prin credința în cauza unității, acum nu mai erau stăvilite de nicio opreliște. Un lucru rămânea limpede: poporul nostru n-a putut fi clintit din locul lui de pe pământ, nu i-au putut fi smulse rădăcinile, nimeni nu l-a putut face să-și uite ființa. El și-a păstrat credința în dreptate și libertate. Cele mai înaintate elemente ale poporului – cărturarii – dintre care în primul rând scriitorii, au fost purtătorii de cuvânt ai celor mai înalte idealuri și sentimente patriotice. În scurt timp, trăind în pace cu toți vecinii, România a renăscut și a progresat.

În anii 1929 - 1933, România, ca și celelalte state ale lumii, a trecut printr-o necruțătoare criză, ce a adus noi dureri și suferințe. Ieșită din această situație, în plină refacere, viitorul se întunecă din nou. Norii se abătura deasupra Carpaților. Se înfiripase în Europa și creștea ca un balaur cu mai multe capete un dușman înverșunat al popoarelor – fascismul german al lui Hitler. Metodele fascismului erau teroarea, jaful, asasinatele, scopul lui – cotropirea și dominația mondială. În anii 1933 - 1939, principalele state fasciste – Germania, Italia și Japonia – au inițiat războaie sau acțiuni agresive asupra unor state independente, iar la 1 septembrie

1939, prin invadarea Poloniei, au declanșat al Doilea Război Mondial.

În România, Hitler și-a găsit adepți în Garda de Fier. Poporul român a cunoscut iar o vreme crâncenă, timp în care au fost uciși mulți luptători pentru dreptate și libertate. Marele cărturar Nicolae Iorga a plătit cu viața faptul că acuzase cu tărie fascismul. România a cunoscut din nou dureri. Țara a pierdut părți din trupul său și a sângerat din plin. În anul

1940, ca urmare a pactului Molotov-Ribbentrop, Uniunea Sovietică a ocupat provinciile românești Basarabia și Bucovina.

Dictatul de la Viena i-a îngăduit Ungariei să ocupe

nordul Transilvaniei, iar Bulgaria și-a însușit teritoriul din sudul Dobrogei, numit Cadrilater, cu frumoasa și pitoreasca stațiune Balçic. Însăși existența României era amenințată!

O consecință imediată a acestor cedări a fost abdicarea lui Carol al II-lea (6 septembrie 1940) și instalarea la cârma țării a generalului Ion Antonescu. Asociați la guvernare, legionarii vor urmări să acapareze puterea politică, dezlănțuind o rebeliune sângeroasă (21 ianuarie 1941), înăbușită prompt de armată, care a acordat sprijin lui Ion Antonescu, asigurându-i astfel stabilitatea guvernării. În aceste condiții, România s-a alăturat Germaniei în războiul împotriva Uniunii Sovietice (22 iunie 1941), urmărind să-și redobândească teritoriile anexate.

Suferințele aduse de continuarea războiului și înfrângerea Germaniei pe frontul rusesc au determinat în țară declanșarea, printr-o lovitură de palat, a insurecției (23 august 1944), întoarcerea armelor împotriva trupelor de ocupație hitleriste făcând posibilă înfăptuirea celui alt deziderat al românilor - eliberarea părții de nord a Transilvaniei, răpită prin Dictatul de la Viena. Luptând cu vitejie, armata română a izbutit, cu grele jertfe de sânge, să izgonească trupele hitleristo-hortyste de pe pământul patriei (25 octombrie 1944), continuând însă lupta, alături de armatele aliate și dincolo de fruntariile țării - în Ungaria, Cehoslovacia și Austria - până la capitularea hitleriștilor (9 mai 1945). Mulți ostași români s-au jertfit astfel pentru libertatea popoarelor, contribuția armată a României situându-se pe locul al IV-lea în rândul țărilor care au învins fascismul (după Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și U.R.S.S.). Dar parcă românii nu plătiseră îndeajuns setea lor de libertate. Au venit noi dureri și frământări. Contribuția României la victorie a fost trecută sub tăcere, fiind socotită țară învinsă și impunându-i-se plata către U.R.S.S. a unei uriașe datorii de război. Țara rămânea în continuare sub ocupație. Apoi, în perioada 1946 - 1953, au urmat schimbările legate de instaurarea

unui nou regim politic, prin formarea unui guvern condus de Petru Groza (6 martie 1945), în care comuniștii aveau o mare pondere, și care, sub presiunea forțelor de ocupație, au declanșat schimbări de structură, potrivit modelului sovietic. Regele Mihai a fost constrâns să abdice (30 decembrie 1947); Marea Adunare Națională, rezultată din alegeri (martie 1948), a adoptat Constituția Republicii Populare Române, care prevedea cadrul juridic de înfăptuire a programului comuniștilor. Măsurile economice, precum reforma agrară (începută din 1945), naționalizarea principalelor întreprinderi industriale și instituții bancare, trecerea la dezvoltarea centralizată și planificată a economiei (iulie 1948), cu impunerea unor ritmuri rapide de dezvoltare a industriei grele, colectivizarea forțată a agriculturii (1949 - 1962) au produs schimbări radicale în structura societății românești. Ca răspuns dat planurilor integraționiste preconizate de CAER (organism regional cu sediul la Moscova, creat în 1949), care rezerva României un rol preponderent agrar, s-a intensificat ritmul dezvoltării industriale. Creșterile realizate s-au obținut cu prețul unor mari eforturi și suferințe, provocând și reacții de opoziție. Sistemul politic a reprimat însă orice încercare de rezistență, prin dizolvarea partidelor politice și arestarea (în unele cazuri chiar suprimarea) opozanților. Regimul politic dobândise astfel încrederea necesară pentru ca trupele sovietice să părăsească țara (1958), retragerea lor fiind un fapt pozitiv, întrucât dispărea cel mai eficient mijloc de presiune asupra României.

Creșterea puterii economice și retragerea trupelor sovietice au făcut posibilă o relaxare a regimului politic, care urmărea realizarea unui consens național și o orientare mai independentă față de modelul sovietic stalinist, cu inițiative proprii în politica internă și externă.

Numeroase valori naționale puse la index în decursul unui deceniu (1949 - 1959) au fost readuse în circuitul cultural. Poporul român își redobândea treptat încrederea în viitor. După moartea lui Gh. Gheorghiu-Dej și preluarea

puterii de către Nicolae Ceaușescu (1965), a urmat un deceniu în care aceste tendințe s-au menținut, iar ritmurile rapide de dezvoltare au permis un progres economic mai intens, România declarându-se republică socialistă (1965). Profitând de această atmosferă propice acceptării regimului său, Nicolae Ceaușescu a instaurat treptat o guvernare autoritară, un regim politic prezidențial totalitar, bazat în ultimii ani pe un exacerbat cult al personalității. Stabilirea unor obiective ambițioase în fața economiei a impus privațiuni acerbe populației. Regimul autoritar s-a extins și a căutat să năruie ceea ce a avut mai sfânt și mai durabil poporul român în istorie – tradițiile și datinile seculare, în iluzoria idee a construirii comunismului, încălcând drepturile și libertățile umane. Acest fapt a provocat izbucnirea revoltei din decembrie 1989, a cărei flacără s-a aprins la Timișoara, apoi la București și în întreaga Românie.

Evenimentul urma declanșării revoltelor împotriva regimurilor comuniste din țările socialiste ale Europei (Germania de Est, Cehoslovacia, Bulgaria), dar răspundea și spiritului românesc neîncătușat, care a scris astfel o nouă pagină în istoria contemporană.

Acum, când ajungem la capătul acestei povești – pentru că o poveste adevărată și fără pereche este istoria neamului românesc –, avem imaginea celor trei fețe ale istoriei: *trecutul*, *prezentul* și *viitorul*. Ce învățăminte putem trage noi din trecut? Că suntem un popor viteaz, drept, neplecat în fața furtunilor, harnic, bun și înțelept! Prezentul îl trăim plin de seva acestei moșteniri fără egal, pe care avem datoria să o continuăm spre a o rodnici și înflori. Înflorați de sentimentul iubirii pentru țară, cel mai înălțător sentiment, având în gând imaginea patriei, împreună cu Alecu Russo să ne punem și noi întrebarea plină de înțelepciune și de har: „Care e mai frumoasă decât tine între toate țările semănate de Domnul pe pământ?” Cu fața spre viitor, încrezători în forțele noastre, ale tuturor, să răspundem cu inima curată și dreaptă: „Tu ești cea mai frumoasă țară, România mea nemuritoare!”

- ALMAȘ, DUMITRU, *Miron Costin*, Editura Meridiane. București, 1973.
- BĂLCESCU, NICOLAE, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, E.P.L., București, 1967.
- BRĂTIANU, I. GH., *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, Editura Eminescu, București, 1980.
- CANTACUZINO, *Istoria Țării Românești*, în voi.:
- CONSTANTIN *Cronicari munteni*, 1, Editura STOLNICUL, Minerva, București, 1984.
- CANTEMIR, DIMITRIE, *Descrierea Moldovei*, Editura Ion Creangă, București, 1978.
- COSTIN, MIRON, *Opere*, E.S.P.L.A. București, 1958.
- GANE, C., *Trecute vieți de doamne și domnițe*, Editura Junimea, Iași, vol. I (1971); vol. II (1972); vol. III (1973).
- GIURESCU, CONST. C., *Istoria românilor din cele mai*
- GIURESCU, DINU C., *vechi timpuri până astăzi*. Editura Albatros. București, 1971.
- GOROVEI, *Mușatinii*, Editura Albatros.
- SORIN ȘTEFAN, București, 1976.
- HAȘDEU, P.B., *Scrieri istorice*, vol. I și II. Editura Albatros. București, 1973.
- IORGA, N., *Scrieri istorice*, Editura Albatros, vol. I și II, București, 1973.
- KOGĂLNICEANU, M., *Scrieri*, Editura Tineretului. București, 1967; voi I și II.
- MAIOR, PETRU, *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, vol. I și II, Editura Albatros, București, 1971.
- NECULCE, ION, *Letopisețul Țării Moldovei și O seamă de cuvinte*, E.S.P.L.A., București, 1955.
- ONCIUL, DIMITRIE, *Studii de istorie*, Editura Albatros, București, 1971.
- PANAITESCU, P.P. *Istoria românilor*.

București, 1993.
 PASCU, ȘTEFAN, *Avram Iancu, viața și faptele unui erou și martir*, Editura Meridiane, București, 1972.
 PÂRVAN, VASILE, *Dacia*, Editura Științifică. București, 1972.
 POPESCU, *Basarabii*, Editura Albatros.
 PETRU DEMETRU, București, 1989.
 SADOVEANU, MIHAIL, *Viața lui Ștefan cel Mare*. Editura Meridiane. București, 1970.
 URECHE, GRIGORE, *Letopisețul Țării Moldovei*. E.S.P.L.A., București, 1955.
 XENOPOL, A.D., *Istoria românilor din Dacia Traiană*, Editura Științifică și Enciclopedică, ediția a IV-a, București, vol. I (1985), vol. II (1986), vol. III (1988), vol. IV (1993).

CUPRINS

Istoria – cea dintâi carte a unei națiuni 7
 În trecutul îndepărtat, pe aceste meleaguri 8
 Dacii – strămoșii noștri cei dintâi 13
 Războaiele dintre daci și romani 17
 Dacia romană 20
 „Vin și hunii, vin și goții...” 22
 Formarea poporului român și a limbii române 24
 O salbă de mândre cnezate și voievoodate 27
 Puternicul voievodat românesc din inima țării:

Transilvania 28
 Basarab întemeiază statul independent Țara Românească 30
 Bogdan I întemeiază statul independent românesc Moldova 32
 Mircea cel Bătrân – Luceafărul Basarabilor 34
 Lupta pentru independență condusă de Mircea cel Bătrân 36
 Vrednicul Alexandru cel Bun – domnul Moldovei 37
 Sub flamura Bobârnei 39
 Marea luptă antiotomană condusă de Iancu de

	Hunedoara	41
	Un domnitor viteaz și drept: Vlad Țepeș	43
	Ștefan cel Mare și nebiruit – domnul Moldovei	45
independență	Ștefan cel Mare conduce poporul în lupta pentru	
		47
	Gheorghe Doja, „Regele țăranilor”	49
	Urmași vrednici de Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare	50
	Neasemuitele fapte ale lui Mihai-Vodă Viteazul	52
	Prima Unire și refacerea Daciei de către Mihai	
	Viteazul	55
	Urmașii lui Mihai Viteazul	57
habsburgilor	Poporul român în epoca fanarioților și sub dominația	
		60
	Răscoala lui Horea pentru libertate și dreptate	
socială		62
	Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu	
64		
	Revoluția de la 1848	66
	Țările române, Muntenia și Moldova, se unesc	68
	Gloriosul Război pentru Independență de la 1877	69
	Răscoala țăranilor de la 1907	73
	România în Primul Război Mondial (1914 – 1918)	74
	Marea Unire de la 1 Decembrie 1918	76
	Progrese culturale	78
	Cu fața spre viitor (<i>sinteză cronologică de istorie</i>	
<i>contemporană</i>)		84
	Bibliografie selectivă	91